5 ФЕВ 1992

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ: 1412 ЙИЛ, ШАЪБАН, 1-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, ДАЛВ, 18-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган 1992 ЙИЛ 5 ФЕВРАЛЬ, ЧОРШАНБА, 27-СОН ■ 278 ● НАРХИ ОБУНАЧИГА 15 ТИЙИН, СОТУВДА 60 ТИЙИН.

ХАБАРИНГИЗ БОРМИ?

✦ СССР собиқ Президенти Михаил Горбачев «1990 йил эрта куз ва 1991 йилнинг қиш фаслида демократик кучлар тутган йўлни муайян даражада эгаллаш зарур бўлганда вақтни қўлдан бой берганини» тан олди. Ўтган куни «Известия» рўзномаси таҳририятида ёш сиёсатшунослар ва журналистлар билан учрашувда у шу ҳақда гапирди.

Россия телевидениеси «Вести» кўрсатуви шарҳловчисининг таъкидлашича, Михаил Горбачев агар Россия қарши турмаганида Иттифоқ шартномаси тузилиши мумкин бўлганлигига ҳали ҳам ишончи комил эканини таъкидлади. Шарҳловчи собиқ Президентнинг «писиб ётган реакцион кучлар августда барбод бўлган фитна учун қасд олиш ниятидан воз кечмади», деган сўзларини ҳам келтирди. М. Горбачевнинг фикрига қараганда, улар халқ оммасининг норозилигидан фойдаланиб яқин орада саҳнага чиқишлари мумкин.

✦ Америка Қўшма Штатлари душанба куни Совет Иттифоқининг яна тўрт собиқ республикаси — Арманистон, Беларусь, Қозоғистон ва Қирғизистонда ўз элчихоналарини очди. Ҳозиргача Қўшма Штатларнинг Россия Федерацияси билан Украинада элчихоналари бор эди. АП ахборот бошқармаси таъкидлашича, Арманистон, Беларусь, Қозоғистон ва Қирғизистон пойтахтларида элчихоналарнинг доимий қароргоҳлари ҳали йўқ. Бинобарин, элчилар ҳам тайинланмаган.

✦ АҚШ давлат котиби Жеймс Бейкер келаси ҳафтада Ўзбекистон, Туркманистон ва Тожикистонда бўлиб, мазкур давлатларнинг раҳбарлари билан музокаралар ўтказади. У Ўрта Осиёдаги учта собиқ совет республикасига сафарини тугатгач, Москвага боради. У ерда Россия вакиллари билан АҚШ Президенти Жорж Буш ва Россия Федерацияси Президенти Борис Ельциннинг стратегик ядро қуролларини қисқартириш соҳасидаги яқинда қилган муқобил ташаббусларини муҳокама этади.

Бейкер Ўзбекистон, Туркманистон ва Тожикистон ўз истиқлолини эълон қилиб, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига қўшилгандан сўнг бу мамлакатларга биринчи марта келади.

✦ Қозоғистонда 16 декабрь байрам қилинади. Кучга кирган «Байрам кунлари тўғрисида»ги қонунга кўра республикада бу кун кенг нишонланади. Маълумки, 1991 йил 16 декабрда Қозоғистон Республикаси давлат мустақиллигини эълон қилинганди.

22 март куни нишонланадиган Наврўз байрами — янги йилнинг бошланиш куни ҳам дам олинади. Аввалги байрамлардан Янги йил, Халқаро хотин-қизлар куни, Меҳнаткашларнинг халқаро бирдамлик куни, Ғалаба куни нишонланадиган бўлди.

✦ Бухорода «Навқирон Бухоро» номи билан илмий ва адабий-бадиий журнал чиқа бошлади. Ҳар ойда нашр этиладиган бу ойномани Бухородаги учта олий ўқув юрти ва бир қанча маданият муассасалари маблағ билан таъминлаб турадилар.

✦ Бангладешнинг собиқ Президенти Ҳусайн Муҳаммад Эршод Даккада уч йил қамоқ жазосига ҳукм қилинди. У давлат бошлиғи сифатида ўзига берилган ва миллий бойлик ҳисобланган совғаларни, шунингдек давлат пулини ғайриқонуний йўл билан ўзлаштиришда айбдор деб топилди. Эршод ҳокимият тепасида турган тўққиз йил мобайнида жами 600 минг доллардан кўпроқ қийматга эга бўлган моддий бойликларни ўзлаштирган.

✦ Бирлашган Араб Амирликларининг Дубай шаҳрида туячиликка бағишланган биринчи халқаро анжуман бўлмоқда. Унда ана шу чидамли ва меҳнаткаш ҳайвонларни ўрганишга ихтисослашаётган, улар йўлиқадиган касалликларни даволаш усуллари ва воситаларини ўрганаётган жаҳон олимларидан икки юзга яқин киши қатнашмоқда. Илмий учрашувда ўртага қўйилган мавзулар Осиё ва Африка мутахассисларию чорвадорларинигина қизиқтириб қолмади. Анжуманда АҚШ, Канада, Хитой, Австралия — жами ўттиздан кўпроқ мамлакат вакиллари иштирок этмоқдалар.

✦ Қўшма Штатлар Коммунистик партияси кўп йиллар мобайнида ўз фаолиятини пул билан таъминлаш учун ҳар йили КПССдан яширин тарзда икки миллион доллар олиб турган. Россия прокуратураси махсус терговчи гуруҳининг ходими Лисов Нью-Йоркда чиқадиган энг йирик газеталардан бири — «Ньюсдей» мухбирига шуларни маълум қилди.

✦ Истанбулда Қора денгиз минтақасида иқтисодий ҳамкорлик масаласи юзасидан тўққиз мамлакат вакиллари учрашуви очилди. Унда Туркия, Россия, Озарбайжон, Руминия, Молдова, Грузия, Украина, Арманистон ва Булғория намоёндалари қатнашмоқдалар.

✦ Молдова Халқ жабҳаси раҳбари Мирча Друк Румынияда май ойида бўладиган умумхалқ сайловларида ўз номзодини қўйиш ниятида. Румыния Президенти Илиескуга нисбатан оппозициядаги «Озод Румыния» газетаси бу ҳақда хабар босиб чиқарди. Кузатувчиларининг фикрига қараганда, Друк Молдованинг Румынияга қўшилиши учун изчил кураш олиб борганлиги туфайли аҳоли ўртасида катта обрў қозонган. Бунинг учун у Румыния фуқароси бўлиб олиши керак, холос.

✦ Норвегия телеграф бюроси хабар беришича, Россия Президенти Борис Ельцин 1992 йил учун Нобель тинчлик мукофотига номзод қилиб кўрсатилган. Шу ҳақда Нобель институти вакили журналистларга хабар етказган. Б. Ельцин номзодини Оврупо парламенти раиси Игон Клепш тавсия этган.

✦ Январь ойининг бошида Москвада бўлган Халқаро валюта жамғармаси делегацияси Россия Президентига нефть ҳамда нефть маҳсулотлари нархини ҳозирдагига қараганда камида 10—15 баравар оширишни тавсия этган. Жамғарма вакилларининг фикрига қараганда, суюқ ёнилғи нархининг бир неча бор кўтарилиши бюджет тушумларининг кескин даражада ўсишига, сўмнинг барқарорлашувига олиб келади.

✦ Франция божхонаси ходимлари контрабанда йўли билан қора икра олиб ўтувчиларни қўлга олишга уста бўлиб кетдилар. Ўтган йили улар ана шундай ажойиб маҳсулотнинг бир тоннадан зиёдроғини мусодара қилдилар. Икрани Шарқий ва Марказий Оврупо мамлакатларидан чиққан сайёҳлар кўпроқ олиб ўтишади. Литвадан автомобилда сайёҳ бўлиб чиққан икки кишининг ўзидан 2164 банка қора икра тортиб олинди.

✦ Америкада меҳмон бўлиб турган Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги терма футбол командаси учинчи учрашув ўтказди. Бу гал вакилларимиз 35 минг томошабин кўзи ўнгида АҚШ командасига 1 : 2 ҳисобида ютқаздилар.

✦ АҚШ ҳукумати маҳбуслар қамоқхонада ўтирган дастлабки йил мобайнида уларга кетган барча харажатларни ўз зиммасига олади. 1993 молия йили учун АҚШ федерал бюджети лойиҳасига тақдим этилган бандларнинг бирига шундай таклиф киритилган. Лойиҳа конгресс муҳокамасига ҳавола этилди. АП ахборот бошқармасининг Адлия вазирлиги вакиллари айтган гапларга таяниб хабар қилишича, ҳукумат ҳар йили бир маҳбус учун ўрта ҳисобда 17.911 доллар сарфлайди. Ҳар йили қамоққа юбориладиган 30 минг маҳбуснинг тахминан 19 нафаригина ўзининг етарли пул маблағларига эга бўлиб, ҳукуматни камида дастлабки йил мобайнида қамоқда ўтганлиги учун сарфлайдиган харажатлардан холи қилиш мумкин. Бу биринчи навбатда қора дори фурушларга, шунингдек катта маош оладиган ва қонунни бузган хизматчиларга тааллуқлидир.

(Ахборот агентликлари ва хориж рўзномалари материалларидан сараланди).

«Узплодоовощвинпром»нинг Сирдарё вилояти бирлашмаси аҳолини деҳқончилик ва боғдорчилик маҳсулотлари билан муттасил таъминлаб туриш мақсадида 1726 тонна картошка, 393 тонна мева, 221 тонна узум, 2447 тонна тарвуз-қовун сақлаб, савдо тармоқлари орқали истеъмолчиларга етказмоқда.

СУРАТДА: Гулистон шаҳридаги 10-дўкон сотувчиси Асият Тўхтарованинг хилма-хил мева ва сабзавот маҳсулотлари билан савдо қилаётган пайти акс эттирилган.

Р. ШАГАЕВ олган сурат. (ЎзТАГ).

Долзарб мавзуда суҳбат

НАҚДСИЗ ҲИСОБ-КИТОБ ҚИЛСАНГИЗ, ВАҚТИНГИЗ ТЕЖАЛАДИ

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига кирган бошқа республикаларда бўлгани каби Ўзбекистонда ҳам мол билан пул миқдорлари ўртасидаги катта фарқ ҳамон давом этмоқда. Молиячиларнинг ҳисоб-китобларига қараганда, ҳозир аҳоли қўлида 11 миллиард сўм атрофида пул тўпланиб қолган, жамғарма банкларидаги омонатлар бунга кирмайди. Ўз-ўзидан равшанки, ана шу пулларга фоизлар қўшилмайди, чунки улар оборотда эмас, инфляция (пулнинг қадрсизланиши)дан ҳимояланмаган, 1991 йилда бу кўрсаткич 600—700 фоизни ташкил этди. Айни пайтда жамғарма банкларидаги омонатларга ўтган йили 40 фоиздан компенсация қўшилди. Агар республика меҳнаткашлари ўз пулларини жамғарма банкига қўйганларида бундан муайян даромадга эга бўлардилар, республика эса бутун йил мобайнида қўшимча босилган пулларсиз яшаши мумкин эди.

Яқиндан бошлаб банкларда қоғоз пулларнинг кескин даражада етишмаслиги сезилмоқда. Бундай вазиятдан қутулишнинг бирдан-бир йўли бор: халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш лозим. Аммо бу жараён мураккаб бўлиб узоқ вақт талаб этади. Мол билан пул миқдорларини ўзаро боғлашнинг бошқа йўлини топиш мумкинми! Ўзбекистон Республикаси давлат банки бошқарувининг раиси Файзулла Мақсуджонович МУЛЛАЖОНОВ ана шу мавзуда фикр юритади.

Бугунги кунда мол-пул мақбуллигини ўрнатиш йўлида сарфлаётган куч-ғайратларимизда, назаримда, жамғарма сиёсати имкониятларидан етарли фойдаланилмаяпти. Амалга оширилаётган чора-тадбирлар чалакам-чатти бўлиб қолмоқда, қарор топган номутаносиблик ўзгармаяпти — мол билан таъминланмаган пул миқдори худди омонатлардагига ўхшаб тинмай ўсиб бормоқда.

Шу муносабат билан жамғарма соҳаси мутахассислари олдида бу масалада турғун шакллардан бир қадар илғор усулларга ўтиш муаммоси кўндаланг бўлиб қолди. Нақдсиз ҳисоб-китобни йўлга қўйиш маблағларни жойлаштиришнинг энг қулай шаклларидан биридир. Ўзбекистон учун бу усул янгилик эмас. Саксонинчи йилларнинг охирида ҳукумат қарори чиққанидан кейин жойларда ташкилий ишлар авж олдириб юборилди. Ўзаро ҳисоб-китоб юритишнинг нақдсиз тизими бир қатор вазирликлар ва идораларнинг йирик корхоналарида, «Чирчиксельмаш» бирлашмаси, Олмалиқ кон-металлургия комбинати, «Узбекэнерго»-да қўлланди. Бу рўйхатни яна давом эттириш мумкин. «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмаси, Сирдарё вилоятидаги «Малик» давлат хўжалигида корхона ва меҳнаткаш ўртасида нақдсиз ҳисоб-китоб юритиш 1975 йилдан буён мавжуд.

Бу усул моҳияти жуда оддий. Номи санаб ўтилган корхоналар ва идораларнинг ходимлари маош куни касса қаршисида навбат кутиб тиқилинчда турмайдилар. Уларга иш ҳақи корхонанинг ўзида очилган жамғарма кассасидаги омонат дафтарчасига ўтказилади. Кассадан эса керакли миқдордаги пулни исталган пайтда олиш мумкин.

Аҳоли ўртасида нақдсиз ҳисоб-китоб юритишни ривожлантириш ғоят муҳим аҳамиятга эга, у давлатга ҳам, аҳолига ҳам, шунингдек банк тизими ва савдо (маиший хизмат) ташкилотларига ҳам фойдали. Умумдавлат манфаатлари асосида нақдсиз ҳисоб-китобни кенг қўлланиш қўлда ушланадиган пулга эҳтиёжни анча камайтиради, шу билан бирга ишлаб чиқариш харажатларини қисқартиради, пул маблағлари айланишини тезлаштиради. Ҳозирги пайтда бу масала ниҳоятда муҳим аҳамият касб эта бошлади, чунки ўтган қишлоқ хўжалиги йили якунларига кўра колхозчилар, совхоз ишчилари билан ҳисоб-китоб қилинадиган пайт келди. «Уйдаги» жамғармалари яна анчамунча пул ҳисобига тўлиб олиши мумкин. Нақдсиз ҳисоб-китоб тизими эса уларни дарҳол оборотга киритиш имконини беради.

Жамғарма банки муассасаларидаги нақдсиз ҳисоб-китоб юритишнинг ҳозирги мавжуд тажрибасини янада такомиллаштириш ва ривожлантириш лозим. Чеклар ва чекли дафтарчалар шундай шакллардан биридир. Пул қадрсизланиб бораётган, доимий равишда қўшимча пул босилаётган, шунингдек купонлар жорий этилган ҳозирги шароитда бу усулнинг аҳамияти беқиёс. Чеклар фуқароларнинг мол харид қилиш пайтидаги вақтини бирмунча тежайди, харидорлар ўзлари билан катта миқдорда пул олиб юриш заруратидан қутуладилар.

Чекли дафтарчаларнинг жорий этилиши — жиддий чора, у омонатчиларга хизмат кўрсатишни яхшилаш ҳамда нақдсиз ҳисоб-китоб юритишга қаратилгандир. Бу соҳада катта иш олиб боришга тўғри келади. Муваффақият бу усулни тарғиб қилишгагина эмас, кўп жиҳатдан савдо, маиший хизмат кўрсатиш, транспорт ва бошқа ташкилотларнинг чеклар билан аниқ ишлашларига ҳам боғлиқ, негаки улар ўзаро ҳисоб-китобнинг ноодатий бундай шаклини пухта ўзлаштириб олишлари лозим.

Турар жой, коммунал ва бошқа хизматлар учун тўловларга бевосита омонатлар ҳисобидан, шунингдек иш ҳақидан ушлаб қолиш йўли билан нақдсиз ҳисоб-китоб қилишга ўтиш аҳолига анча қулайликлар туғдиради. Бундай ҳисоб-китобларни банк ходимлари мижозлар иштирокисиз бажараверадилар, демак, меҳнаткашларнинг шахсий вақтлари бирмунча тежалади. Иш ҳақидан тўловлар бўйича ҳисоб-китоб ишчилар ва хизматчиларнинг ёзма топшириқлари асосида амалга оширилади ҳамда корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг бухгалтериялари томонидан бажарилади. Бу усул амалда қарздор бўлиб қолишнинг олдини олади.

Ўзбекистонда ҳисоб-китоб чеклари ва чекли дафтарчалар тайёрлаш соҳасида тайёргарлик ишлари астойдил олиб борилмоқда, ният улар асосида сотиладиган товарлар турини кенгайтиришдир. Ички истеъмол бозорини муҳофазалаш мақсадида мол харид қилинаётганда ҳисоб-китоб купонлар билан бир қаторда фақат чеклар, чекли дафтарчалар ёки эгасининг топшириғига биноан омонатлардан пул ўтказиш йўли билан амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. КАРИМОВнинг Давосда (Швейцария) жаҳон иқтисодий анжуманида 1992 йил 2 февралда сўзлаган нутқи

Муҳтарам хонимлар ва жаноблар!

Иқтисодий анжуман ташкилотчиларидан, сиздан, доктор Г. Киссинжер, анжуман ишида қатнашиб, сизларни янги мустақил давлат — Ўзбекистон Республикаси билан таништириш имкониятини берганлигингиз учун миннатдорман. Бу республика ҳудуди Франция ҳудудига тенг бўлиб, унда 21 миллиондан кўпроқ одам — юздан ортиқ миллат ва элат вакиллари яшайди.

Қадимий маърифат ва маданиятга, ноёб табиат — иқлим шароитига, олтин, қимматбаҳо, нодир ва рангли металларнинг, газ, кўмир ва бошқа минерал-хом ашё ресурсларининг жуда бой захираларига эга бўлган бу ўлка пахта, пилла ва қоракўл етиштиришда жаҳонда тўртинчи ўринда, полиз-сабзавот маҳсулотлари, мева ва узум етиштиришда етакчи ўринда турибди.

Жуда бой иқтисодий, ижодий ва маънавий салоҳиятга эга бўлган республика ўйламай хўжалик юритиш ва казарма социализми нималигини бошидан кечирди ва аслида ана шундай хўжалик юритиш ва казарма социализми синаб кўрадиган майдонга айланиб қолди. Бунинг оқибатида ҳозир республиканинг иқтисодиёти бузилган ва у хом ашё етиштиришга йўналтирилган бўлиб, аҳолининг энг оддий эҳтиёжларини қондиришга ҳам қодир эмас, энг асосийси шундаки, жумҳурият собиқ марказдан ва бошқа ривожланган минтақалардан тайёр маҳсулот етказиб берилишига бутунлай қарам бўлиб қолган.

Ўрта Осиёдаги бошқа республикаларда бўлгани каби республикамизда чор Россияси босиб олгандан сўнг Совет ҳокимияти йилларида ҳам бу стратегия ўзгармади. Баъзи бировлар республикамиз ҳозир ҳам хом ашёнинг энг бой арзон захираларини етказиб берадиган манба, ўзига ажратилган вазифани итоаткорлик билан. бажарадиган минтақа бўлиб қолишини истайди.

Бироқ, ўзингизга маълумки, вақт ўзгарди ва энди ўтмишга қайтиб бўлмайди. Биз ҳозир ҳаммамиз Қўшма Штатларнинг Президенти жаноб Буш ибораси билан айтганда, «коммунизмдан демократияга, буйруқбозликка асосланган иқтисодиётдан эркин бозорга, авторитарликдан эркинликка сакраб ўтиш, янги дунё бўсағасида турибмиз».

Ҳозирги вақтда бизнинг асосий вазифаларимиз қуйидагилардан иборат:

1. Сиёсий ва иқтисодий танглик ҳолатидан чиқиб олиб ўз қиёфамизга, бунинг устига очиқ ва равшан қиёфамизга эга бўлиш, ўз маънавий-миллий қадриятларимизни тиклаб, миллатлараро ва фуқаролар тотувлигини таъминлаш, миллати, дини ва эътиқодидан қатъи назар шахс эркинлиги ва инсон ҳуқуқларига кафолат бериладиган замонавий демократик давлатлар қаторидан жой олишдир.

2. Текинига тайёрлик психологиясидан, текисчиликдан халос бўлиш, меҳнатнинг замонавий омилларини одамлар онгига сингдириш, ишбилармонлик ва хусусий мулкка эркинлик бериш. Ишбилармонлик ва хусусий мулксиз янги жамиятни қуриб бўлмаслигини тушунамиз.

3. Иқтисодиётни мафкуралаштиришдан, жамиятни эса фақат бир мафкуранинг зўрлигидан тўла-тўкис халос этиб, ажралиб қолиш ва маҳдудликни тугатиш ҳамда жаҳон иқтисодиётига қўшилишни таъминлаш.

4. Аниқ вазиятни, миллий хусусиятларни, минтақада асрлар давомида таркиб топган турмуш тарзини ҳисобга олиб жиддий ижтимоий ларзаларсиз бозорга ўтиш.

Бу соҳада ана шу қийин ва оғир йўлни босиб ўтган давлатларнинг тажрибасини эътиборга олиш ғоят муҳим эканлигини тушунамиз ва уларнинг ёрдами ва мададига мухтожмиз, албатта.

Шуни олдиндан айтиб қўяй, республика парламенти қабул қилган бизнес ишбилармонликни, хорижий сармояларни рағбатлантириш, янги банк — кредит тизимини барпо этиш, мулкни хусусийлаштиришга доир ва бошқа қонунлар мажмуида биз «велосипедни кашф этганимиз йўқ», кўп нарсани Буюк Британия, Жанубий Корея, Сингапур ҳамда бошқа бир қанча мамлакатларнинг тажрибасидан олдик.

Туркия модели бизга мақбул бўлмоқда. У маънавий, миллий жиҳатдан ҳам, моддий жиҳатдан ҳам бизга яқинроқ бўлиб, биз ана шу моделга амал қилмоқчимиз.

Эркин бозор изига мустаҳкам ўтиб олишимиз учун ва бунинг учун кадрлар тайёрлаш ишида биз ҳар қандай ёрдамни миннатдорчилик билан кутиб оламиз.

Иқтисодиётимизни, бойликларимизни хорижий компанияларга очиб бериш, бозор иқтисодиёти тузилмаларини барпо этиш учун ҳозирнинг ўзидаёқ кўп иш қилинмоқда. Биздаги мавжуд олтин захиралари Ўзбекистонни ривожлантиришга ўз сармоясини қўшиш истагини билдирган барча кишилар учун энг ишончли кафолатдир. Бу олтин захираларини ҳудудимизда хорижий сармоя ёрдамида амалга ошириладиган лойиҳалар кафолати сифатида энг нуфузли халқаро банкларга қўямиз.

Ўзбекистонда янги жамиятни барпо этиш йўлида қилинаётган ҳамма ишлар[illegible] халқаро ҳамжамият [illegible]униб етиши ва унга мадад беришига ишонишни истаймиз. Менинг энг катта истагим — мен буни самимий айтяпман — мухтарам хонимлар ва жаноблар, сизларни Ўзбекистон диёримизда кўришдир.

Эътиборингиз учун раҳмат.

АНАДЎЛИ АХБОРОТ БОШҚАРМАСИНИНГ МОСКВА БЎЛИМИ ХАБАР ҚИЛАДИ

Туркия Бош вазири Сулаймон Демирэл Ислом Каримов, Нурсултон Назарбоев ва Аёз Муталибов билан учрашди. Сулаймон Демирэл Швейцариянинг Давос шаҳарчасида ўтган халқаро иқтисодий анжуманда қатнашган Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов, Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоев ва Озарбайжон Президенти Аёз Муталибов билан зиёфатда бўлди. Ислом Каримов зиёфат чоғида Сулаймон Демирэлга садаф нақшли бир қутича совға қилди. «Ушбу қутича билан сизга қалбимизни бахшида этяпмиз», деди И. Каримов. Сулаймон Демирэл ҳам бундай учрашувни рамзий маънода юз йил бурун бўлиши керак эди, деб айтди. Демирэл, Каримов, Назарбоев ва Муталибов зиёфатдан сўнг биргаликда эсдалик учун суратга тушдилар. Сулаймон Демирэл мухбирларга: «Бу сурат тагига юз йил кечиккан тасвир деб ёзинглар», деди.

(АА—ЎзТАГ).

ХУШХАБАРЛАР

САВОБ

УМР бўйи меҳнат қилиб кексалик гаштини сураётганларнинг дилкаш суҳбатлари, бир пиёла чой устида кўнгил очишларига не етсин. Лекин йўғон чўзиладиган, ингичка узиладиган замонда ҳордиқ чиқаришнинг ўзи бўлмайди. Асака шаҳри кенгаши ва ижтимоий таъминот бўлими ана шу масъулиятни зиммаларига олдилар. Шаҳарда «Қариялар маркази» очилди. Янги уюшма ёлғиз қарияларга тамадди, озиқ-овқат ташкил этишдан ташқари турли имтиёзлар, пул маблағлари билан таъминлашга ҳам киришдилар. Хайрли ишга шаҳардаги 2-пахта тозалаш, 6-автомобиль созлаш, «Акзис» заводлари, дон маҳсулотлари комбинати, 41-автобус-таксомотр парки бош қўшмоқда.

ФОЙДАНИНГ КОНИ

ТОВУҚ гўштини-ку яхши кўрамиз. Лекин унинг патини-чи? Эндиликда бундай камёб хом ашё ҳамманинг эътиборини тортаяпти.

Хўжаобод районидаги «Эркин» давлат хўжалиги ишбилармонлари даромадли ишга қўл урдилар. Улар товуқ патларидан парёстиқ жилдлашга киришдилар. Дастлабки маҳсулотлар харидоргир эканлигини кўрсатди. Цех ёстиқларига нафақат ўзимиздан, балки қўшни республикалардан ҳам буюртмалар берилаётир.

МУРУВВАТ

БОЗОР иқтисоди даврида айниқса ногиронларга ёрдам қўлини чўзиш савоб иш. Шундоқ ҳам улар ҳаётнинг оғир зарбаларини бошдан кечиришмоқда. Ҳар қалай, озми-кўпми Бухоро ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмасининг Ғиждувондаги ип-йигирув ва тўқув корхонаси жамоаси сингари уларни қўллаб туриш инсоний бурчимиздир.

Тўқувчилар Болта Аҳмедов номли Ғиждувон ўқув-ишлаб чиқариш корхонасида меҳнат қилаётган серфарзанд, ночор, кам таъминланган кўзи ожизлардан бир гуруҳининг оилаларига меҳру шафқат йўли билан ҳар хил совғалар инъом этишди. Ногиронлар саховатпешаларга самимий миннатдорчилик билдирдилар. Ҳа, яхшиликка нима етсин.

А. ҲАЙДАРОВ.

Ўзбекистон Республикасининг қонуни

ҲАКАМЛИК СУДИ ВА ХЎЖАЛИК НИЗОЛАРИНИ ҲАЛ ЭТИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА

I БЎЛИМ.

ҲАКАМЛИК СУДИ ТЎҒРИСИДА

1-модда. **Ҳакамлик суди**

Ҳакамлик суди тадбиркорлик фаолияти жараёнида вужудга келадиган фуқаролик ҳуқуқий муносабатлари (иқтисодий низолар)дан ёки бошқарув соҳасидаги ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқувчи низоларни ҳал этишда суд ҳокимиятини амалга оширади.

Ҳакамлик суди мазкур низоларни, башарти улар ташкилотларнинг (ушбу Қонунда «ташкилотлар» деганда юридик шахслар — корхоналар, уларнинг бирлашмалари, ҳар қандай ташкилий-ҳуқуқий шаклдаги ташкилотлар, шу жумладан жамоа хўжаликлари ва хусусий корхоналар тушунилади), фуқароларнинг (ушбу Қонунда «фуқаролар» атамаси тадбиркорлик фаолиятини мустақил равишда олиб бораётган фуқароларга ва уларнинг бирлашмаларига нисбатан ишлатилади) ўзаро муносабатларидан, шунингдек, ташкилотлар ва фуқароларнинг давлат идоралари ва ўзга идоралар* билан муносабатларидан келиб чиққудек бўлса, ҳал этади. Бундай низоларда ажнабий корхоналар, хорижликлар иштирокидаги корхоналар ёки ажнабий фуқаролар қатнашган ҳолларда томонлар ўртасида битим бўлган тақдирда ёхуд бу ҳол қонун ҳужжатида махсус назарда тутилган бўлса, низо ҳал қилиш учун ҳакамлик судига берилиши мумкин.

2-модда. **Ҳакамлик судини тузиш, унинг фаолият кўрсатиш тартиби ва ҳуқуқ доираси тўғрисидаги қонун ҳужжатлари**

Ҳакамлик судини тузиш, унинг фаолият кўрсатиш тартиби ва ҳуқуқ доираси Ўзбекистон Республикасининг ушбу Қонуни ва бошқа қонун ҳужжатлари билан белгилаб берилади.

3-модда. **Ҳакамлик судининг вазифалари**

Ҳакамлик судининг вазифалари:

одил судловни амалга ошириш йўли билан ташкилотлар ва фуқароларнинг ҳуқуқлари ҳамда қонун билан муҳофаза қилинадиган манфаатлари ҳимоя этилишини таъминлашдан;

иқтисодий муносабатларда қонунларга риоя этилишига ҳуқуқий воситалар билан ёрдам беришдан;

хўжалик низоларини ҳал этиш чоғида қонунларнинг бир хил ва тўғри қўлланилишини таъминлашдан иборат.

4-модда. **Ҳакамлик судларининг тизими**

Ўзбекистон Республикаси Конституциясига мувофиқ Республикада:

республика ҳакамлик судларининг ягона тизимини ташкил этувчи Ўзбекистон Республикасининг Олий ҳакамлик суди, Қорақалпоғистон Республикасининг ҳакамлик суди, вилоятларнинг ҳакамлик судлари фаолият кўрсатади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раёсати Олий ҳакамлик суди раисининг тақдимига кўра шаҳар ҳакамлик судларини тузиши мумкин.

5-модда. **Ҳакамлик судларига раҳбарлик**

Республикадаги ҳакамлик судлари тизимига Олий ҳакамлик суди бошчилик қилади. У одил судловни амалга ошириш юзасидан Ўзбекистон Республикаси ҳакамлик судларининг барча идоралари фаолиятини ташкил этиш, бу фаолиятнинг аҳволи ва уни такомиллаштириш учун жавобгардир.

Олий ҳакамлик суди қуйи ҳакамлик судлари фаолиятини мунтазам текшириб боради ва уларнинг ҳисоботларини эшитиб туради, шунингдек республика ҳакамлик суди идораларининг ижобий иш тажрибасини ўрганади, умумлаштиради ва оммалаштириб боради.

6-модда. **Ҳакамлик суди томонидан қўлланадиган қонунлар**

Ҳакамлик суди ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига, ушбу Қонунга, Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонунларига, Ўзбекистон Республикаси билан бошқа республикалар ўртасидаги кўп томонлама ва икки томонлама шартнома ҳамда битимларга ва халқаро шартномаларга амал қилади.

Олий ҳакамлик суди хўжалик низоларини ҳал этиш муносабати билан давлат бошқарув идораси ҳужжатларининг, маҳаллий ўзини ўзи бошқарув идораси, унинг ижроия ва бошқарув идораси қарорининг Ўзбекистон Республикаси Конституциясига, Ўзбекистон Республикаси қонунларига, Қорақалпоғистон Республикаси Конституциясига, Қорақалпоғистон Республикаси қонунларига, давлат ҳокимияти олий идоралари ўз ҳуқуқ доираларида чиқарган бошқа ҳужжатларга мувофиқ эмаслигини аниқлаб, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Ўзбекистон Республикаси қонунлари, Қорақалпоғистон Республикаси Конституцияси, Қорақалпоғистон Республикаси қонунлари, Ўзбекистон Республикаси ва Қорақалпоғистон Республикаси давлат ҳокимияти олий идораларининг бошқа ҳужжатлари асосида қарор қабул қилади.

Ҳакамлик суди хорижий ҳуқуқ нормаларини қонунга биноан қўллайди.

Низоли муносабатларни тартибга солувчи қонунлар бўлмаган тақдирда ҳакамлик суди шунга ўхшаш муносабатларни тартибга солувчи қонунларни қўллайди.

7-модда. **Ҳакамлик суди ҳал қилув қарорларининг мажбурийлиги**

Ҳакамлик суди чиқарган ҳал қилув қарорлари, қарорлар, ажримлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ва республикалараро битимларга мувофиқ бошқа республикаларнинг ҳудудида барча ташкилотлар ва уларнинг мансабдор шахслари томонидан ижро этилиши мажбурийдир.

8-модда. **Олий ҳакамлик суди раисининг қонун лойиҳалари таклиф этиш ташаббуси**

Ўзбекистон Республикаси Конституциясига мувофиқ Олий ҳакамлик судининг Раиси Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашида қонун лойиҳалари таклиф этиш ташаббуси билан чиқиш ҳуқуқига эгадир.

9-модда. **Ҳакамлик судининг таркиби**

Олий ҳакамлик суди Олий ҳакамлик судининг раиси, раис ўринбосарлари, ҳакамлик ҳайъатларининг раислари, ҳакамларидан иборат бўлади.

Олий ҳакамлик судида:

Олий ҳакамлик судининг пленуми;

Олий ҳакамлик судининг Раёсати;

хўжалик низоларини ҳал этиш бўйича ҳакамлик ҳайъати;

қонунийликни ва қарорларнинг асослилигини текшириш бўйича ҳакамлик ҳайъати фаолият кўрсатади.

10-модда. **Ҳакамлик судлари ҳакамларини сайлаш ва тайинлаш тартиби**

Олий ҳакамлик суди раисини Республика Президентининг тақдимига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши 10 йил муддатга сайлайди.

Олий ҳакамлик суди раисининг ўринбосарларини, вилоятлар ҳакамлик судларининг раисларини Олий ҳакамлик суди раисининг тақдимига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Президенти тайинлайди.

Қорақалпоғистон Республикаси ҳакамлик судининг раисини Ўзбекистон Республикаси Президенти билан келишилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик суди раиси тақдимига мувофиқ Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши сайлайди.

Ҳакамлик ҳайъатларининг раислари — Олий ҳакамлик суди ҳакамларини Олий ҳакамлик судининг раиси тайинлайди.

Олий ҳакамлик судининг ҳакамларини, вилоятлар ҳакамлик судлари раисларининг ўринбосарлари ва ҳакамларни Олий ҳакамлик судининг раиси тайинлайди.

Ёши 25 га тўлган, олий юридик маълумотли, ҳуқуқшунослик ихтисоси бўйича камида 5 йиллик иш стажига эга бўлган Ўзбекистон Республикаси фуқароси ҳакам этиб тайинланиши мумкин.

11-модда. **Олий ҳакамлик судининг раиси**

Республика Олий ҳакамлик судига раис бошчилик қилади.

Олий ҳакамлик судининг раиси:

Олий ҳакамлик судининг фаолиятига раҳбарлик қилади ҳамда унинг ишини ташкил этади;

Олий ҳакамлик судининг пленумини чақиради ва унинг мажлисларида раислик қилади; Олий ҳакамлик суди ҳайъати ҳакамлик судининг мажлисларида раислик қилиши мумкин; зарур ҳолларда бир ҳайъат таркибига кирувчи ҳакамларни бошқа ҳайъат таркибида ишларни кўриб чиқиш учун жалб қилади;

қарорларнинг қай даражада қонунийлиги ва асослилигини текшириш бўйича ҳакамлик ҳайъатининг хўжалик низолари юзасидан чиқарган қарорларига нисбатан Олий ҳакамлик суди пленумига эътирозномалар киритади;

Олий ҳакамлик суди раисининг ўринбосарлари ўртасида, шунингдек, Олий ҳакамлик суди ҳакамлари ўртасида вазифаларни тақсимлайди;

ходимларни лавозимга тайинлайди ва вазифасидан озод қилади, ушбу Қонунга мувофиқ ўзгача тартибда сайланадиган ва вазифасидан озод қилинадиган ходимлар бундан мустасно;

ушбу Қонунда берилган бошқа ваколатларни амалга оширади.

Олий ҳакамлик судининг раиси ўз ваколатлари доирасида Ўзбекистон Республикаси Конституциясига мувофиқ фаолияти устидан прокурорлик назорати амалга оширилмайдиган давлат идоралари ҳамда жамоат ташкилотларининг норматив ҳуқуқий ҳужжатлари Ўзбекистон Республикаси Конституциясига ва Ўзбекистон Республикаси қонунларига қай даражда мос эканлиги тўғрисида хулосалар бериш хусусида Ўзбекистон Республикаси Конституциявий назорат қўмитасига таклифлар киритади.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик судининг раиси Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши, унинг раёсати, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси мажлисларида иштирок этишга ҳақлидир.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик судининг раиси Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг, сессиялар оралиғидаги даврда эса Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши раёсатининг розилигисиз жиноий жавобгарликка тортилиши ёки ҳибсга олиниши мумкин эмас.

12-модда. **Олий ҳакамлик суди раисининг ўринбосарлари**

Олий ҳакамлик суди раисининг ўринбосарлари хўжалик низоларини ҳал этиш бўйича ҳамда қарорларнинг қонунийлиги ва асослилигини текшириш бўйича ҳакамлик ҳайъатлари ҳакамлик судининг мажлисларида раислик қилишга ҳақлидирлар.

Олий ҳакамлик судининг раиси йўқ бўлган ҳолларда унинг ваколатларини раис ўринбосари амалга оширади.

13-модда. **Олий ҳакамлик суди ҳакамлик ҳайъатларининг раислари**

Олий ҳакамлик суди ҳакамлик ҳайъатларининг раислари:

ҳайъатларнинг ишини ташкил қиладилар ва хўжалик низоларини ҳал этиш, қарорларнинг қонунийлиги ва асослилигини текшириш учун суд таркибини тузадилар;

ҳайъатлар, ҳакамлик судининг мажлисларида раислик қиладилар;

Олий ҳакамлик судининг пленумига ҳайъатларнинг фаолияти тўғрисида маърузалар тақдим этадилар;

қарорларнинг қонунийлиги ва асослилигини текшириш учун, шунингдек ҳакамлик амалиётини умумлаштириш учун ишларни талаб қилиб оладилар.

14-модда. **Вилоят ҳакамлик судининг раиси**

Вилоят ҳакамлик судига раис бошчилик қилади.

Вилоят ҳакамлик судининг раиси:

вилоят ҳакамлик суди фаолиятига бошчилик қилади ва унинг ишини ташкил этади;

вилоят ҳакамлик судининг ишлаб чиқариш йиғилишларини чақиради ва уларнинг мажлисларида раислик қилади; вилоят ҳакамлик суди ҳайъатининг мажлисларида раислик қилиши мумкин;

зарур ҳолларда бир ҳайъат таркибига кирувчи ҳакамларни бошқа ҳайъат таркибида ишларни кўриб чиқиш учун жалб қилади;

Раис ўринбосарлари ўртасида, шунингдек ҳакамлар ўртасида вазифаларни тақсимлайди;

ходимларни лавозимга тайинлайди ва вазифасидан озод қилади, ушбу Қонунга мувофиқ ўзгача тартибда тайинланадиган ва лавозимидан озод қилинадиган ходимлар бундан мустасно;

ҳайъати бўлмаган вилоят ҳакамлик судларида низолар бўйича чиқарилган қарорларнинг қонунийлиги ва асослилигини текширади;

ушбу Қонунда берилган бошқа ваколатларни амалга оширади.

15-модда. **Вилоят ҳакамлик суди раисининг ўринбосари**

Вилоят ҳакамлик суди раисининг ўринбосари хўжалик низоларини ҳал этиш бўйича ҳамда қарорларнинг қонунийлиги ва асослилигини текшириш бўйича ҳакамлик ҳайъатларининг ҳакамлик суди мажлисларида раислик қилишга ҳақлидир.

Вилоят ҳакамлик суди раиси йўқлигида унинг ваколатларини вилоят ҳакамлик суди раисининг ўринбосарларидан бири амалга оширади.

Ҳайъати бўлмаган вилоят ҳакамлик судларида раис ўринбосари низолар юзасидан чиқарилган қарорларнинг қонунийлиги ва асослилигини текширади.

16-модда. **Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик судининг, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар ҳакамлик судларининг ҳакамлари**

Хўжалик низоларини ҳал этиш бўйича ҳакамлик ҳайъатининг ҳаками ташкилотлар ўртасидаги низоларни ҳал қилади.

Ҳал қилув қарорларининг қай даражада қонуний ва асослилигини текшириш бўйича ҳакамлик ҳайъатининг ҳаками низолар юзасидан чиқарилган ҳал қилув қарорларининг қай даражада қонуний ва асослилигини текширади.

Ҳакам низонинг қараб чиқилишига раҳбарлик қилади, томонлар ўртасида аҳдлашувга эришилишига кўмаклашади.

Ҳакам низоларни ҳал этиш амалиётини ўрганади ва умумлаштиради, қонунларни такомиллаштириш юзасидан таклифлар ишлаб чиқади, шунингдек иқтисодий муносабатларда қонунлар бузилишининг олдини олиш борасидаги ишларни бажаради.

Ҳакам Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик суди ҳамда Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар ҳакамлик судлари бўлимининг ёки бошқа бўлинмасининг раҳбари бўлиши мумкин.

Ҳакамнинг бошқа ташкилотларда ўриндошлик шартлари билан ишлашига йўл қўйилмайди, педагогик ва илмий-тадқиқот ишлари билан боғлиқ фаолият бундан мустасно.

Ҳакам ушбу Қонунда белгилаб қўйиладиган тартибда аттестациядан ўтади, аттестация натижаларига кўра унга малакаси ҳамда иш тажрибасини ҳисобга олган ҳолда малака класси берилади.

17-модда. **Ҳакамлик суди ҳакамининг ҳуқуқлари**

Ҳакам:

қонунда зиммасига юклатилган вазифаларни амалга ошириш билан боғлиқ ўз фармойишларининг бажарилишини давлат идоралари ва бошқа идоралардан, ташкилотлардан, уларнинг мансабдор шахсларидан талаб қилиш;

ташкилотларга, давлат идоралари ва бошқа идораларга хусусий ажримларни, аниқланган қонунбузарликлар ҳақидаги ахборотларни уларни бартараф этиш хусусидаги таклифлар билан биргаликда юбориш;

давлат идоралари ва бошқа идоралардан, илмий муассасалар ва ахборот марказларидан ахборотлар сўраб олиш ҳуқуқига эгадир.

Ҳакамнинг ҳакамлик суди ваколатлари доирасида қўядиган талаблари ушбу талаблар қаратилган давлат идоралари ва бошқа идоралар, ташкилотлар ва уларнинг мансабдор шахслари учун мажбурийдир.

Ҳакам Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида белгилаб бериладиган ўз фаолиятини амалга ошириш учун зарур бўлган бошқа ваколатларга ҳам эга бўлади.

18-модда. **Ҳакамлик суди ҳакамининг вазифалари**

Ҳакам ўз фаолиятида қонунларнинг талабларини аниқ ижро этиши, ҳакамлик жараёнининг юксак маданиятини ва тарбиявий таъсирини таъминлаши, адолатли бўлиши шарт.

Ҳакам касби билан боғлиқ билимлари савиясини ошириб бориши шарт.

Ҳакам ўз хизмат вазифаларини бажариш чоғида, шунингдек хизматдан ташқари муносабатларда одил судловнинг обрўсини, ҳакамнинг қадр-қимматини тушириши ёки унинг ҳаққонийлигига ва холислигига шубҳа туғдириши мумкин бўлган барча ҳолатлардан ўзини тийиши зарур.

19-модда. **Ҳакамнинг мустақиллиги**

Ҳакам мустақил бўлиб, фақатгина қонунга бўйсунади. Ҳакамнинг хўжалик низоларини ҳал этиш борасидаги фаолиятига ҳар қандай идора, ташкилот ва мансабдор шахсларнинг аралашувига йўл қўйилмайди.

Ҳакамнинг мустақиллиги уни сайлаш, тайинлаш ва озод қилиш тартиби, низоларни ҳал этишнинг юридик йўл-йўриқлари, ҳакамлик суди фаолияти учун зарур шароит яратиш, шунингдек ҳакамнинг моддий ва ижтимоий таъминоти билан таъминланади.

Оммавий ахборот воситалари ўз хабарларида муайян иш юзасидан қарор қабул қилингунга қадар ҳакамлик муҳокамаси натижаларини олдиндан белгилаб қўйишга ҳақли эмасдирлар.

20-модда. **Ҳакамга нисбатан ҳурматсизлик учун жавобгарлик**

Ҳакамлик жараёни қатнашчилари ёки ҳакамлик суди мажлисида иштирок этаётган фуқаролар томонидан ҳакамга ҳурматсизлик кўрсатилиши, шунингдек бирон-бир киши томонидан ҳакамни очиқ-ойдин менсимасликдан далолат берувчи хатти-ҳаракатларнинг содир этилиши Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ жавобгарликка тортишга сабаб бўлади.

21-модда. **Ҳакамлик судининг ҳакамини лавозимидан озод қилиш**

Ҳакамлик судининг ҳакамини:

қонунийликни бузганлиги ёки ўз мартабасига мос келмайдиган номаъқул хатти-ҳаракат содир этганлиги учун, шунингдек унга нисбатан чиқарилган ва қонуний кучга кирган суд ҳукми сабабли;

саломатлиги ишни давом эттиришга тўсқинлик қиладиган аҳволда эканлигига биноан;

бошқа лавозимга сайланганлиги ёки ўз розилиги билан бошқа ишга ўтказилганлиги натижасида;

ўз истагига кўра ўзини лавозимга сайлаган ёки тайинлаган тегишли идоралар ёки мансабдор шахслар томонидан лавозимидан озод қилиниши мумкин.

Ҳакамни лавозимидан озод қилиш тўғрисидаги масала Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик суди малака ҳайъати хулосасини эътиборга олган ҳолда ҳал этилади.

22-модда. **Олий ҳакамлик суди пленумининг таркиби ҳамда унинг фаолият тартиби**

Ҳакамлик судлари, хўжалик низолари ҳал этувчи бошқа идоралар ишининг энг муҳим масалаларини қараб чиқиш учун Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик судининг пленуми фаолият кўрсатади. Пленум тўрт ойда камида бир марта чақирилади.

Пленум таркибига Олий ҳакамлик судининг раиси, раис ўринбосарлари, Олий ҳакамлик суди ҳакамлик ҳайъатларининг раислари, Олий ҳакамлик судининг раиси белгилайдиган бошқа ходимлар, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар ҳакамлик судларининг раислари киради.

Ўзбекистон Республикаси прокурори пленум мажлисларида қатнашиши шарт.

Пленум мажлисларида Ўзбекистон Республикасининг адлия вазири ҳам қатнашиши мумкин.

Олий ҳакамлик суди раисининг таклифига биноан пленум мажлисида Олий ҳакамлик суди ходимлари, вазирликлар, давлат қўмиталари, идоралар, илмий муассасалар ва давлат ҳамда жамоат ташкилотлари вакиллари қатнашиши мумкин.

Пленум мажлиси унинг таркибининг камида учдан икки қисми ҳозир бўлган тақдирда ҳақиқий ҳисобланади.

Пленум масалаларини қараб чиқиш натижалари юзасидан очиқ овоз бериш йўли билан қарор қабул қилади. Башарти, овоз беришда қатнашаётган пленум аъзоларининг кўпчилиги ёқлаб овоз берган бўлса, қарор қабул қилинган ҳисобланади. Пленумнинг қарорига қўшилмаган пленум аъзоси ўз фикрини баён этишга ҳақлидир, бу нарса қарорга илова қилиб қўйилади.

Пленум қарорини Олий ҳакамлик судининг раиси ва пленум котиби имзолайди.

23-модда. **Олий ҳакамлик суди пленумининг котиби**

Олий ҳакамлик суди пленумининг котиби хизмат вазифасини адо этиш билан бир қаторда пленум мажлисларини тайёрлаш юзасидан ташкилий ишларни амалга оширади, мажлис баёни юритилишини таъминлайди ҳамда пленум қабул қилган қарорлар ижроси учун зарур бўлган ҳаракатларни амалга оширади.

24-модда. **Олий ҳакамлик суди пленумининг ваколатлари**

Олий ҳакамлик судининг пленуми:

1) хўжалик низоларини ҳал этувчи идораларнинг ушбу идоралар ҳуқуқ доирасида биргаликда тадбирлар ўтказиш борасидаги фаолиятини мувофиқлаштириб бориш масалаларини қараб чиқади;

2) хўжалик низоларини ҳал этиш амалиётини умумлаштиришга тааллуқли материалларни қараб чиқади ҳамда Ўзбекистон Республикаси қонунларини қўллаш масалалари юзасидан суд талқини тартибида тушунтиришлар беради. Олий ҳакамлик суди пленумининг тушунтиришлари Ўзбекистон Республикасида тушунтиришга тааллуқли бўлган қонунларни қўллаётган ҳакамлик судлари, ташкилотлар, давлат идоралари ва бошқа идоралар, мансабдор шахслар учун мажбурийдир;

3) Олий ҳакамлик суди раисининг тақдимномасига биноан Олий ҳакамлик суди ҳакамлари орасидан пленум котибини тасдиқлайди;

4) Олий ҳакамлик суди ҳакамлик ҳайъатлари раисларининг тегишли ҳайъатлари фаолияти тўғрисидаги, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар ҳакамлик судлари раисларининг ўз фаолиятлари тўғрисидаги маърузаларини тинглайди;

5) Иқтисодий муносабатларни ҳуқуқий бошқаришни ҳамда хўжалик низоларини ҳал этувчи идоралар фаолиятини такомиллаштириш юзасидан Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва бошқа идоралар муҳокамасига таклифлар киритиш масалаларини қараб чиқади;

6) Ўзбекистон Республикаси Конституциявий назорат қўмитасининг Олий ҳакамлик суди пленумининг тушунтиришлари Ўзбекистон Республикаси Конституциясига ва қонунларига тўғри келмаслиги хусусидаги хулосаларини қараб чиқади;

7) Олий ҳакамлик суди раисининг, Ўзбекистон Республикаси прокурорининг Олий ҳакамлик суди қабул қилган қарорлар қонунларга зид келиб қолганлиги муносабати билан билдирган эътирозномалари бўйича ишларни назорат тартибида кўриб чиқади;

8) Ўзбекистон Республикаси ҳакамлик судлари ҳакамларининг малака ҳайъатини сайлайди.

25-модда. **Олий ҳакамлик судининг раёсати**

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик судида Олий ҳакамлик судининг раиси, унинг ўринбосарлари ҳамда Олий ҳакамлик судининг бошқа раҳбар ходимларидан иборат раёсат ташкил этилади.

Раёсатнинг шахсий таркиби Олий ҳакамлик суди раисининг тақдимига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши томонидан тасдиқланади.

Олий ҳакамлик судининг раёсати мунтазам равишда ўтказиладиган ўз мажлисларида ҳакамлик судларининг фаолиятига доир асосий масалаларни кўриб чиқади, кадрларни танлаш, жой-жойига қўйиш ва тарбиялаш масалаларини муҳокама этади, Олий ҳакамлик суди ҳакамлари ҳамда бу суд таркибий бўлинмалари раҳбарларининг, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар ҳакамлик судлари раисларининг ҳисоботларини эшитиб боради.

Раёсат чиқарган қарорлар Олий ҳакамлик суди раисининг буйруқлари билан амалга оширилади. Олий ҳакамлик судининг раиси билан раёсат аъзолари ўртасида келишмовчилик келиб чиққан тақдирда Олий ҳакамлик судининг раиси юзага келган келишмовчилик тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раёсатига ахборот берган ҳолда ўз қарорини амалга оширади. Олий ҳакамлик суди раёсатининг аъзолари ўз навбатида ўз фикр-мулоҳазаларини Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раёсатига маълум қилишлари мумкин.

26-модда. **Қонунларни қўллаш ва амалиётини умумлаштириш**

Ҳакамлик суди ҳакамлик амалиётини ўрганади ва умумлаштириб боради, уни такомиллаштириш юзасидан таклифлар тайёрлайди, хўжалик низоларини ҳал этувчи идоралар томонидан қонунларни қўллаш тажрибасини оммалаштириш мақсадида таҳлил этади.

27-модда. **Қонунларни такомиллаштириш юзасидан таклифлар ишлаб чиқиш**

Ҳакамлик суди ҳакамлик амалиётини ўрганиш ва умумлаштириш асосида қонунларни такомиллаштириш юзасидан таклифлар ишлаб чиқади ҳамда уларни белгиланган тартибда киритади. Ҳакамлик суди бу ишга ташкилотларнинг раҳбарлари билан келишган ҳолда уларнинг мутахассисларини ва илмий ходимларини жалб этишга ҳақлидир.

28-модда. **Иқтисодий муносабатларда қонунлар бузилишининг олдини олиш**

Ҳакамлик суди иқтисодий муносабатларда қонунлар бузилишининг олдини олиш ишларини олиб боради ва шу мақсадда:

1) иқтисодий муносабатларда қонунлар бузилишининг сабабларидан дарак берувчи маълумотлар ва материалларни изчил таҳлил қилиб боради, ўз ҳуқуқ доирасида уларни бартараф этиш чора-тадбирларини ишлаб чиқади ҳамда амалга оширади.

2) ишларни бевосита ташкилотларнинг ўзида ҳал этади;

3) ташкилотларнинг раҳбарларига, давлат идоралари ва бошқа идораларга хусусий ажримлар, аниқланган қонунбузарликлар тўғрисидаги, ана шу қонунбузарликлар содир этилишига сабаб бўлувчи ҳамда тегишли чора-тадбирлар кўрилишини талаб қилувчи ҳолатлар ҳақидаги ахборотларни юборади.

Хусусий ажрим, ахборот юзасидан зарур чора-тадбирлар кўрилганлиги тўғрисида Ўзбекистон Республикаси ҳакамлик судларига бир ойлик муддатдан кечикмай жавоб беришлари керак.

Зарур ҳолларда аниқланган қоидабузарликлар ҳақида прокуратура идораларига ахборотлар юборилади;

4) иқтисодий муносабатларда йўл қўйилаётган энг жиддий қоидабузарликлар тўғрисида:

Олий ҳакамлик суди — Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгашига, Ўзбекистон Республикаси Президентига маълум қилади ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасини хабардор этади;

Қорақалпоғистон Республикаси ҳакамлик суди Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгашига маълум қилади ҳамда Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар маҳкамасини хабардор этади;

вилоят ҳакамлик суди — халқ депутатлари вилоят совети ҳамда унинг ижроия қўмитасини хабардор этади.

29-модда. **Статистика ҳисоби**

Ҳакамлик суди белгиланган тартибда ҳакамлик статистикасини олиб боради, ҳакамлик судларининг фаолияти тўғрисидаги статистика маълумотини таҳлил этади.

30-модда. **Бошқа идоралар билан ҳамкорлик ва халқаро алоқалар**

Олий ҳакамлик суди хўжалик низоларини ҳал этувчи бошқа идоралар (судлар, ҳакамлик судлари, холислар судлари) билан қонунлар ва уларни амалиётда қўлланиш тўғрисида қўшма конференциялар, йиғилишлар ўтказиш, ахборот алмашиниш йўли билан ва бошқа шаклларда ҳамкорлик қилади.

Олий ҳакамлик суди хўжалик низоларини ҳал қилиш учун ташкил этиладиган холислар судларини таркиб топтириш ва уларнинг фаолияти масалалари юзасидан тавсияномалар ишлаб чиқади.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик суди белгиланган тартибда халқаро алоқаларни йўлга қўяди.

31-модда. **Олий ҳакамлик судининг тузилиши ва штатлари**

Ҳакамлик амалиётини ўрганиш ва таҳлил қилиш, қонунларни такомиллаштириш юзасидан таклифлар тайёрлаш, иқтисодий муносабатларда қонунни бузишларнинг олдини олиш чора-тадбирларини ишлаб чиқиш, Олий ҳакамлик судининг фаолияти билан боғлиқ бошқа вазифаларни бажариш учун бўлимлар ҳамда бошқа бўлинмалар тузилади.

Ҳакамлик ҳайъатларида ва бўлимларда бош, катта мутахассислар ва бошқа мутахассислар, шунингдек бошқа хизматчилар ва хизмат кўрсатувчи кичик ходимлар бўлади.

Олий ҳакамлик суди ва вилоятлар ҳакамлик судларининг жами ходимлари сони Олий ҳакамлик суди раисининг тақдимномасига биноан Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши раёсати томонидан тасдиқланади.

Олий ҳакамлик судининг раиси ушбу қонунга мувофиқ белгиланган жами штатлар сони ҳамда иш ҳақи фонди доирасида Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик судининг, вилоятлар ҳакамлик судларининг тузилишини ҳамда бўлимлар ва бошқа бўлинмаларнинг штатларини белгилайди. Олий ҳакамлик судининг штатлар жадвалини, бўлимлар ва бошқа бўлинмалар тўғрисидаги низомларни Олий ҳакамлик судининг раиси, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар ҳакамлик судларининг штатлар жадвалини, бўлимлар ва бошқа бўлинмалар тўғрисидаги низомларни эса тегишли ҳакамлик судларининг раислари тасдиқлайдилар.

Олий ҳакамлик судининг раиси зарурат бўлганда Олий ҳакамлик суди марказий аппаратининг ва вилоятлар ҳакамлик судларининг штат рўйхатига жами ходимлар сони ва иш ҳақи фонди доирасида ўзгартишлар киритишга ҳақлидир.

32-модда. **Ҳакамлик судлари ҳакамларининг малака ҳайъати**

Ҳакамлик судлари ҳакамларининг малака ҳайъати Олий ҳакамлик суди ҳузурида ташкил этилади.

Ҳакамлик судлари ҳакамларининг малака ҳайъати Олий ҳакамлик суди пленуми томонидан яширин овоз бериш йўли билан Олий ҳакамлик суди ҳакамлари орасидан раис, унинг ўринбосари ва уч аъзодан иборат таркибда беш йил муддатга сайланади.

Олий ҳакамлик судининг раиси ва унинг ўринбосарлари малака ҳайъати таркибига кирмайди.

Ҳакамлик судлари ҳакамларининг малака ҳайъати ўз иши тўғрисида Олий ҳакамлик суди пленуми олдида ҳисобот беради.

33-модда. **Малака ҳайъатининг ваколатлари**

Малака ҳайъати:

1) ҳакамлик судлари ҳакамларининг малака аттестациясини ўтказади;

2) ҳакамлик судлари ҳакамларини чақириб олиш ва озод қилиш тўғрисида хулосалар беради, ҳакамлик судлари раҳбарларининг ва ҳакамларининг интизомий жавобгарлиги тўғрисидаги масалаларни қараб чиқади ҳамда ўз таклифларини Олий ҳакамлик суди раисига киритади.

34-модда. **Аттестация**

Ҳакамлик судларининг раҳбар ходимлари (лавозимга бошқа тартибда сайланадиган ва тайинланганлардан ташқари) ва мутахассислари қонунларга мувофиқ аттестациядан ўтишлари лозим. Аттестациядан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомни Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик судининг раиси тасдиқлайди.

35-модда. **Малака класслари**

Ўзбекистон Республикаси ҳакамлик судларининг ҳакамларига малака класслари Ўзбекистон Республикаси тегишли судларининг малака классларига ўхшаш йўсинда берилади.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик судининг раисига, Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик суди раисининг ўринбосарларига, вилоятлар ҳакамлик судларининг раисларига малака классларини Ўзбекистон Республикасининг Президенти беради.

Қорақалпоғистон Республикаси ҳакамлик судининг раисига, унинг ўринбосарларига ва ҳакамларига малака классларини Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгашининг раёсати беради.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик судининг ҳакамларига, вилоятлар ҳакамлик судларининг раис ўринбосарлари ва ҳакамларига малака класслари беришни Олий ҳакамлик суди ҳузуридаги ҳакамлар малака ҳайъати хулосасига биноан Олий ҳакамлик судининг раиси амалга оширади.

36-модда. **Олий ҳакамлик суди ҳузуридаги илмий-маслаҳат кенгаши**

Хўжалик низоларини ҳал этувчи идораларга ҳакамлик амалиётини шакллантириш билан боғлиқ масалалар юзасидан илмий асосланган тавсиялар тайёрлаш, қонунчиликни такомиллаштириш тўғрисида таклифлар ишлаб чиқиш ва ахборотлар тайёрлаш учун, шунингдек бу ишларни қонунчиликни бузишнинг олдини олиш ва қонунбузарлик ҳолларини бартараф этиш билан бирга олиб бориш учун Олий ҳакамлик суди ҳузурида илмий-маслаҳат кенгаши ташкил этилади. Илмий-маслаҳат кенгаши машварат йўсинидаги идора бўлиб, жамоатчилик асосида ишлайди.

37-модда. **Ҳакамлик судларининг молиявий ва моддий-техникавий таъминоти**

Ҳакамлик судларининг молиявий, моддий-техникавий ва бошқа йўсиндаги таъминотини Олий ҳакамлик суди республика бюджети маблағлари ҳисобидан амалга оширади.

Маблағлар миқдорини Олий ҳакамлик суди раисининг тақдимномасига биноан Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раёсати тасдиқлайди.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик суди, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар ҳакамлик судлари юридик шахс ҳисобланади.

Олий ҳакамлик суди ва Қорақалпоғистон Республикаси ҳамда вилоятлар ҳакамлик судлари Ўзбекистон Республикаси давлат герби туширилган ҳамда ўз номи ёзилган муҳрга эга бўлади.

38-модда. **Матбуот органи**

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик суди ўз матбуот органига эга.

(Давоми бор).

Деҳқончилик-саноат янгиликлари

КИЙИМ-КЕЧАК ТИКИШМОҚДА

● ҚАШҚАДАРЁ вилоятининг Ғузор район матлубот уюшмасида болалар трикотаж буюмларини ишлаб чиқариш корхонаси ташкил этилди. Корхонага Японияннинг тўқув ускунаси ўрнатилди. Ана шу ускуна ёрдамида устки кийимлар, жемперлар, пайпоқлар чиқарилмоқда.

Район матлубот уюшмаси яна бир цехни — тикувчилик цехини ишга тушириш учун ҳозирлик кўрмоқда. Бу ерда Хитойдан сотиб олинган юқори сифатли 120 та тикув машинаси ўрнатилмоқда.

* * *

ҚУРИҚДА ШОЛИЗОР

● ИЛГАРИ Қарши чўлида катта-катта майдонларда шоли етиштирилмасди. Қашқадарё вилоятидаги Автономов номли совхозда шоли экиш учун эллик гектар ер ажратилди. Бундай иқлимий шароитларда шоли парваришлаш тажрибасига эга бўлган туркманистонлик мутахассислар ерни ижарага олдилар. Улар маҳаллий чўлқуварлар билан шолизорларни экин мавсумига тайёрлашмоқда, суғориш тизимларини вужудга келтиришмоқда — сув Амударёдан олинади.

Янги мавсумда хўжаликда озиқ-овқат экинларига кўпроқ эътибор беришади. Аввал чигит экилган 500 гектар ер ғалла, қанд лавлаги, сабзавот, полиз ва дуккакли экинлар экиш учун ажратилди.

* * *

ЯҚИНЛАРИГА ҲАМ ЁРДАМ БЕРИШДИ

● ДЕНОВ пахта тозалаш заводи ишлаб топган фойданинг каттагина қисми уй-жой, бошқа иншоотлар қурилишига, корхона меҳнаткашларининг иш ва турмуш шароитларини яхшилашга сарфланди. Бундай масалаларнинг ҳаммасини ҳал қилиш учун ҳозирча маблағ етишмайди. Лекин, бунга қарамай, завод ишчилари бошқа кишиларни ҳам унутмадилар. Завод тола сотиб топган валютасига Денов шаҳри ва районидаги тиббиёт муассасалари учун чет элда ишлаб чиқарилган диагностика аппаратларини ҳамда бир миллион дона бир марта фойдаланиладиган шприцларни сотиб олиб берди.

* * *

ФОЙДА ОЛИШМОҚДА

● ЯНГИАРИҚ районидаги Ленин номли колхоз тикувчилик цехи янги буюмларни тикиб чиқа бошлади. Кўрпа ва ёстиқ жилдлари ҳамда чойшаблар пештахталарда пайдо бўлди. Қишлоқ тикувчилари бухоро ипгазлама бирлашмасининг Ғиждувон бўлими билан мато етказиб бериш ҳақида келишиб олдилар.

Корхонада жемперлар, бош кийимлар, қўлқоплар ва пайпоқларни ишлаб чиқариш ўзлаштирилмоқда. Колхоз цехида 40 киши меҳнат қилмоқда. Улар тиккан буюмларга ҳамқишлоқларнинг талаби катта. Буюмлар районнинг қўшни хўжаликларига ҳам юборилмоқда. Цех ишга туширилганига бир йил ҳам бўлгани йўқ, лекин фойда олиб ишламоқда.

* * *

ЯНГИ КОРХОНА

● БОҒОТ район марказида ишга туширилган нон комбинати дастлабки маҳсулотни ишлаб чиқарди. Бу ерда ҳар куни 30 тоннага яқин хилма-хил нон-булка маҳсулотлари тайёрланмоқда. Натижада аҳолининг эҳтиёжи тўла қондирилмоқда. Комбинатда фойдаланилаётган ускуналар ҳамда технология хонаки нонлардан қолишмайдиган маҳсулотлар тайёрлаш имконини беради.

Яқин орада корхонанинг қандолат цехи ҳам ишга тушади.

(ЎзТАГ).

Мерос

ДОНИШМАНД ВА ХАЛҚ ДОНИШЛИГИ

Ёзувчи, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими Тоштемир ТУРДИЕВ узоқ йиллардан бери халқ оғзаки дурдоналарини тадқиқ ва тарғиб қилишда жонбозлик кўрсатиб келмоқда. Унинг «Фозил Йўлдош ўғли», «Субҳидам қалдирғочи», «Ёш авлодни тарбиялашда халқ оғзаки ижодининг роли», «Минг боғ шамоли», «Шажара» номли китоблари ҳам ана шу қутлуғ ва сержило мавзуга бағишланган.

Тоштемир ака ҳозир Сурхондарё вилояти Денов район кенгаши раисининг биринчи ўринбосари лавозимида ишлаяптилар. Яқинда 50 ёшга тўладилар. Ижодий жамоамиз ва кўп сонли муштарийлар номидан Тоштемир акани муборакбод этиб, ижодкорнинг бир мақоласини газетхонлар ҳукмига ҳавола этамиз.

ЧОРИ бовони бировлар аллома деса, бошқа бировлар хазинани босиб ётган кўлвар дейишади. Камина ҳам уни кўришни кўпдан орзу қилиб юрардим. 70 ларни қоралаган, юзи-кўзларидан нурми, файзми ёғилиб турган ана шу киши билан суҳбатлашиш бахтига ҳам муяссар бўлдим.

Сурхондарё, Қашқадарё воҳалари халқ қўшиқлари, достонларини йиққан, сарғайган варақлар, бахшиларнинг овозларини — магнит плёнкаларига ёзиб олган шу қария. Уйининг девори қоғоз — китоблардан қад кўтарганми дейсан киши. Жавонларда тарихдан, адабиётдан, фольклордан, фаннинг яна бошқа алла турларидан гувоҳлик берувчи манбалар...

— Чори ака, нега бу хазинани халққа бермайсиз? Китоб қилиб чиқармайсиз, — дафъатан сўраб қолдим.

— Китоб қилиб чиқариш учун кетидан юриш керак, югуриш керак. Менда эса на униси, на буниси бор. Кучдан, оёқдан қолганман.

— Ахир бу хазина-ку, хазинани яратиш осонмас.

— Тўғри, осонмас, иним. Сизларнинг ёшингизда сўзламаган кишини сўзлатдим, бўзламаган бахшини бўзлатдим. Баъзиларининг оғзига асал солиб, оғзидаги қўшиғини, нақлини ёзиб олдим. Томчилар йиғилиб-йиғилиб дарё бўлганидек, улар айтган қўшиқ, ривоятлар кейинчалик менинг қўлимда жилд-жилд қўлёзма бўлиб шаклланди. Мана шу ерда ўнлаб, балки юзлаб халқ шоирларининг 15 минг мисрадан ортиқ қўшиқ, термалари жамланган. Шулар орасида Умир Сафар ўғлининг «Ўғилой — келиной»и, «Қорақум», Абдулла шоирнинг «Алпомиш», «Сатимхон» «Авазхон», «Хуш келди»си, Умр Мардонақул, Қодир шоирларнинг кўплаб достонлари ва термалари ёзиб олинган ҳолда турибди,—дейди Чори ака боши билан жавонларнинг бирига ишора қилиб ва қўлига бир суратни олиб сўзини давом этади. — Бу сурат «Гулистон» журналида босилган. Абдулла шоир жўшиб-жўшиб достон-қўшиқ айтаяпти, билганларини қўшиб-қўшиб айтаяпти. Суратнинг пастида у айтган термалардан намуналар, ҳаммаси янги, оригинал.

Шоир ҳақида ўйлаганимда, ёдимга беихтиёр бир хотира келади. 55-йиллар эди. Ўлимидан икки йил олдин. Мен 40 ёшда эдим. Абдулла бовони эл-улус катта шоир деб билса ҳам, ундан ҳали ҳеч ким ҳеч нарса ёзиб ололмаган. На фольклор вакиллари, на академия кишилари. Ололмаганлигининг боиси шуки, келган киши қуруқдан-қуруқ «бово, биз пойтахтдан келдик. Сизни ёзиб олгани келдик, қани, билганингизни айтинг» дегани билан қариядан бир нарса олиш қийин.

Халқ орасида шоир-бахши бўлиб танилишининг боиси шулки, маҳалла-куй ўз маъракаларига, тўйларига бу ёшуллини ҳаммадан олдин чақиради, маслаҳат сўрайди, давранинг тўрига ўтқазади, кўнглига киради, достон айттиради, устига тўн, сарупо ёпади. Мен ҳам халқ вакилларининг изидан бориб Абдулла шоирнинг хизматини қилдим, кўнглини топдим, аниқроғи қулфи-дилини «ечдим». Бахши хоҳлаганда термаларни, хоҳлаганда достонларини айтди. Унинг мавжуд хазинаси менда. Буни ҳеч ким шу чоққача сиз каби йўлини қилиб сўраб келмаган. Сўранг — айтаверай.

Мени эса Абдулла шоир ва унинг достонлари эмас, қавмимизнинг олис ўтмиши, ёзиб қолдирган битиклар-ёдгорликлар, тош ёзувлар, ривоятлар, тарих силсиласи бўлиб қолган халқ достонлари кўлами — бари қизиқтиради. Қаршимда қоядай юксалган доно мўйсафид олис-олислардан ривоя қиларди...

* * *

Оламда нима кўп — кенглик кўп, тоғ кўп. Тоғларда нима кўп — дара, тош кўп. Тошларда нима бор — ёзув бор, хат бор. Хатларда нима бор — ҳақ бор, амал бор...

Ҳа, бу ерлар кўҳна Осиёнинг табаррук тупроғи. Бу сой эса етти иқлимга азалдан охиригача машҳур бўлган Энасой. Тоғлар канорасида машриқдан мағриб томон биллур булоқ сувлари сизиб оқиб ётади. Тошларга битилган битикларни, ҳақ сўзларни ялаб ўтади биллур сувлари. Ҳикмат кўрсанг тоққа бор деганларидек, бу тошларнинг ҳар бири — бир ҳикмат, бир тарих. Бу ерларга ташриф буюрган кишининг ўтмиш билан бугуни орасида шундай савол-жавоб бўлиши табиий:

— Бу ерлар нимаси билан дир кўзимга иссиқ кўринади, бу сувлар нимаси билан дир лаззатли, жонбахш туюлади, битиклар нимаси билан дир мен учун сирли ва дилтортар кўринади. Уларнинг қай бири яшаб ўтган аждодларимга дахли бор, айтиб бер, бобо.

— Олис шажаранг хуннларга бориб тақалишидан хабардормисан, ўғлим. Улар минг йиллаб Осиё тупроғида от суришди. Уларнинг кейинги авлодлари ҳам 22 та катта тамғали Уруғ бўлган эди. Тўққизи шунда қолди. Кичик уруғ аталди. Улар бошида Култегин, Билкалар турган. Сенинг назарингга тушган бу битиклар ўша бобокалонларинг қабридан синиб тушган тош битиклардир.

— Ўқиб бер, бобо, улар кимлару нималар ҳақида, аҳволи не кечган.

— Эшит тошларнинг нидосини, ўғлон!

«Тўққиз ўғуз юртининг беклари, халқи бу гапимни тинглаб тушунинглар, эсларингда қаттиқ сақлаб қолинглар. Кунчиқишнинг берироғида (ўнгда), ботишда (кун ботишда), нарида (сўлда), шу ўртанинг ичидаги юртлар бариси менинг беклигимнинг намунаси. Шунча кўп халқ... (Халқи шунча кўп).»

«Ҳаммасига маъмурчилик яратдим. Бу яхши феъл-атворли кишилар турк хони Утукенднинг ҳосилдор тўқайида яйраб турсалар, ғам кўрмайдилар. Олдинлари Шангтунг майдонида дарёдай югурдим, денгизга етишимга оз қолди, вақтида нафасда тўққиз аршингача йўртдим. Тибетга озроқ етмадим. Сирдарё кун ботиш томонимда эди».

— Эшитаяпсанми, ўғлон, тошлар нидосини, эшитаяпсанми?

— Эшитаяпман, бобо, сўзлаб бер яна.

— Кечиб, Темир дарвозагача от сурдим. Тундукдаги Эрбойир еригача бордим. От қўйгунча шунча кўп ерга келдим. Утукан тўқайида элга эга йўқ эди. Шундай бўлса Утукан тўқайи юрт бошини қовуштиришга лойиқ жой. Утукан тўқайида туриб, Хитой юрти билан иттифоқлашдим» (Қўштирноқдаги бу ва бундан кейинги жумлалар қадимги — туркий, Ўрхун-Енисей (Руни) ёзувидан).

«Хитойлар олтин, кумушларини ҳеч аямасдан бердилар. Тиллари ҳам ширин, муомалалари ҳам юмшоқ эди. Бу билан хитойлар олис элни ўзларига яқинлаштирди, ўзларига мойил этиб таъсир қилабошладилар. Яъни айнитиш, бузуқилик ўргатишга киришдилар...»

— Ростдан шундайми, тошлар рост сўзларни сўзлайдиларми, бобо?

«Аммо у хитойлар яхши, эс-ҳушли кишиларни, яхши ботирларни йўлдан тойдира олмадилар, баъзи бирларини ўзига тортса ҳам кўпчиликни, юрт, халойиқни хитойларнинг юмшоқ сўзлари, қимматбаҳо тортиқлари мойил қилолмади, эритолмади. Айримлари уларнинг сўз билан оздиришларига, тортиқларига алданиб, турк еридан кетмоқчи бўлиб уларнинг Чўғай тўқами, тун яйловига ўтиб қўнмоқчи бўлдилар».

— Бобокалонларимнинг саргузашти беғоят мароқли экан, яна, яна сўзлаб бер, бобо.

— «Олисда юрсанг дунёнинг ёмони тегади, яқин қўшнига яхши дунё берилади, деб тарқатдилар. Ақл-фаросатсиз кишилар бундай гапларга илиниб кўплари ўлди...»

«Алданиб ўзганинг ерига борганлар, ўз турк ерингни (юртингни) хароб қиласан! Ўсган элингда ўлтириб карвон жўнатсанг чиқими йўқ, ўлжалик бўласан. Ўсган тўқайинг тепалик, баландлик ердасан, юрт хайрли бўлади. Турк элим тўқ яшайсан, сен айниб ҳоримасанг, тўқчиликнинг қадрини билмайсанми деймен. Сен тўйсанг очиқишингни, ҳорибчарчамасанг кучингни қадрига етмайсан. Калта ўйловларингдан шундай мўмин, баъзан сағалга ишонувчан, кўнувчансан».

— Бу битиклар, манови битиклар-чи, бобо? Манави тошларнинг қаърида нима гаплар бор?

— «Ўз қондошларингнинг сўзини англамай, қаёқларга дайдиб, ўзларингни чарчатасанлар (кўпларинг қирилиб кетдинглар). Тирикларинг озиб-тўзиб, ўлик-тирикнинг орасида қолдинглар. Тангрим ёқлаб бахт қўниб хонлик тахтига ўлтирдим».

«Ҳориб — чарчаб йўқ бўлиб бораётган халқни йиғиб, мулксиз элни мулкли, оз юртни (элни) кўп қилдим. Айтган бу сўзимнинг ғалати (ёлғони) борми, о Турк беклари! Турк эли, буни эшитинг!? Мен бу тошга турк юрти ҳақида қандай ёздирганимни, қандай қилиб сизларни (Турк) ирқларинг бузилганини тошга тамғаладим. Мен ҳаммасини бу тошга битдирдим».

«Айтмоқчи бўлган сўзимни тошга ўймалатдим. Уни кўриб Турк юртингнинг эли, беклари билсинлар. Менинг қўл остимдаги бош эккан беклар гоҳида янглишмасинлар. Мен тепадаги тошга ёздириш учун Хитой хонидан тошга ўйиб ёзувчи топиб келтирдим. Менинг сўзимнинг хатоси йўқ... Бу битик 731—732 йили Култегинга акаси Билка Моғал Янқоон) томонидан қўйдирилган».

«Ҳали булар кичик ёзув аталган битиклар, ўғлон. Ҳали сен Энасой бўйлаб йўлни тағин давом эттирарсан. Соҳилдаги бошқа ёзувларга назаринг тушар. Улар катта ёзув аталади. Уларни ўзинг ўқиб ўрганурсан...»

Йигирма икки катта тамғали улуғ уруғимиздан хабар берганинг яхши бўлди, бобо. Шундан тўққиз Уғуз уруғимизнинг тақдирини тош битиклардa оз бўлса-да англадим. Қолган ўн учу ўғуз уруғимизнинг қисмати нима бўлган! Улар ҳақида ҳам сўзлаб бер, бобо.

— Улар ўн учта эди. Ўн уч тамғали ўғуз уруғи эди. Катта уруғ эди. Улар машриқдан мағрибга кетдилар. Хунгария сарҳадларигача бориб етдилар. Бу ёғини китоби «Дада Қўрқут»дан эшитгайсан...

Бахши дўмбирасини чертиб қўшиқ айтади. Қанча вақт, қанча замон ўтганини билмай, жўшиб айтади. Билганларини бирбирига қўшиб, матаб атади:

Аввал сен бу ердан қувилгач чўллар
билан Шарққа кетасан, ҳой кетажаксан ҳали.
Унда дуч келажаксан кўчманчи скифларга,
Уларнинг маконидур, кегиш ерлар, тоғ, дара...
Анча ўтгандан сўнгра у тоғларнинг Султони,
Кафказга етишарсан, ям-яшилдир ҳар ёни....
Сувлари қизил каби Плутон шаҳри ёнида
Тоққа кўзли аримаспларнинг сонсиз ўрдалари бор,
Доим от белида — сафарда бўлади улар,
Яқин келма уларга!..

Лашкарбоши Саъди Ваққос бир урушдан зафарди қайтаётиб ана шу ўғузларни кўриб қолади:

Саъди Ваққос етиб, зафари тўнар,
Йўлда бир тоғ бағрига қўнар.
Саъди у тоққа томошага чиқар
Ва бир улуғ шаҳарга тўғри боқар.
Унда бор эди ўғузлар беадад
Бошда — оёғи Обаларн йўқ ҳад.
Юз мингдан кўп эди қора уйлари,
Жаҳон кўҳна саройи забт бари.

Улар фарзандларини ботир ва курашгир қилиб ўстирар эдилар.

— Рўпарамга қарадиму, сени кўрдим,
Ўн олти ёшга тўлдинг, ўғуз ўлим.
Бир куни ўлакетсам, сен қоласан.
Ёй тортмадинг, ўқ отмадинг, бош
кесмадинг, қон тўкмадинг,
Бу бўлишда мен ўлсам, тожу тахт сенга тегмас
Шунга йиғладим, деди Казан.
— Ҳай бой, бобом!
Туядай бўй бор, тугмача ақл йўқ гап айтдинг.
Ўғил отадан кўриб ҳунар ўрганадими!
Ёки оталар ўғилдан ўрганадиларму!

Ул ботир йигитларнинг қасамёди бул эрур эди.

Агар хиёнат қилсам,
Қиличим билан тўғралай!
Отган ўқим ўзимга қадалсин!
Ердай топталай, Тупроқдай соврилай!
Ўтиндай ёнай!
Тирқираб қоним оқсин!
Ғаним қўлида жон берай!
Ота ўғли бўлмайин.
Она сути кўр қилсин.
Урним — давлатим ўзимга буюрмасин!
Бир бел урган ерим ғўрим бўлсин!

Халқим, юртим:

«Савлат тўкиб турган қорли тоғларинг чўкмасин!
Чашма-булоқларингнинг кўзлари битмасин!
Кўрк солган дарахтзор — ўрмонликларинг қийралиб,
юқолмасин!

Ҳаво қушларинг қирилмасин, парвоздан айрилмасинлар!
Дашт-чўлларингда яйраган жонзод, жайронларинг бехатар
бўлсин!

Шарқираб оққан дарёларинг қуримасин!
Чопқир-учар бедовларинг мункимасин!..
Ўчоқлардаги ўт, уйлардаги ёниб турган чироқлар ўчмасин!
Экинзор майдонларингнинг саховати камаймасин!
Ворисларинг садоқати йўқолмасин!
Олис-яқиндаги дўст-биродарларинг билан борди-келди
узилмасин!

Ҳамиша омон бўл, бобо-момоларим юрти!..

Юрти қалъасини қўриқлашга кетаётган йигит севгани билан роз айтиб бундай хайрлашур эди:

— Севганим:

Қиз, сен менга бир йил қара,
Бир йилда келмасам, икки йил қара!
Икки йилда келмасам, уч йил қара!
Келмасам, менинг ўлганим маълум бўлади,
Айғир отимни сўйиб, ошимни бергин!
Кўзинг, кўнглинг кимни истаса,
Ўшанга тегиб, яша! Розиман!

Қиз:

— Йигитим, мен сенга бир йил қарайман,
Бир йилда келмасанг, икки йил қарайман,
Икки йилда келмасанг, уч йил қарайман,
Тўрт йилда келмасанг, беш йил — олти йил қарайман.
Олти йил айрилишида чодир тикаман,
Ўтган — қайтгандан хабарингни сўрайман.
Хайрли хабар берганга от-тўн бераман,
Ёмон хабар келтирганнинг бошини кесаман.

Эркак кўкрагини сийнамга қўндирмайман!
Менга ният тила, ниятимни қабул эт-да,
Ундан кейин хўшлашиб кетгин, йигитим!.

Алп йигитлар макр-ҳийлани ёқтирмас эдилар:

Алдаб эрни тутиш хотин ишидир,
Аёлингдан ўргандингму бу ишни!

Фарзанд хонадон учун бахт, фарзандсизлик қисмат эрди... Дирсахон тўйдан иззат-икром кўрмай, бунинг сабаби фарзандсизлик эканини билиб олганидан кейин хотини Галхибонига қарата шундай дейди:

Хон қизи, еримдан турайинми!
Яқангдан бўғиб тутайинми!
Уйдан ҳайдаб, олдимга солайинми!
Қора пўлод қиличимни олайинми!
Танангдан бошингни кесайинми!
Жон қийноғин сенга билдирайинми!
Қизил қонинг ер юзига тўкайинми!
Хон қизи, сабаби надир, айтгин менга,
Қаттиқ ғазаб қиларман энди сенга.

— Шунда Галхибони эри Дирсахонга дегани:

— Ҳой Дирсахон! Менга ғазаб қилма! Бўлар-бўлмасга аччиқ сўзлар сўзлама, ўлтирган еринггдан тургил! Ер юзига ола чодирингни тиккил. Отдан айғир, туядан буғра, қўйингдан қўчқор сўйдиргил! Уч Ўғуздан, Тош Ўғуздан бойларни йиғгил! Оч кўрсанг тўйдириб, яланғоч кўрсанг кийинтиргил! Қарздорни қарзидан қутқаргил! Тепадай гўшт, қўлдай қимиз қилгин! Улуғ тўй бошла! Ҳожат тила! Ажаб эмаски, бир оғзи дуоли кишининг олқиши билан бизга тилаганимизни ато этса...

Шу хилда... Достоннинг ҳали-вери охири кўринмас эди. Бахши созини кўкрагига тираб дилдан жўшиб айтар, пойидан ёлдор-ёлдор бўлиб ўтаётган сувлар, ирмоқлар жийрон тойдай ўйноқлаб узоқларга югурар, ўт-ўлан исларини олиб келган шабада бахши соқолини тараб овозини олис-олисларга олиб кетар эди.

Ўғлон бобога бир лаҳза тикилиб турди-да, нимадир сўрамоқчи бўлди. Йўқ, сўрамади. Кенгликлар сари юзланди...

Тоштемир ТУРДИЕВ.

Содда одамлар

БИЗНИНГ ТЎРА БУВАМИЗ

Зарафшоннинг икки ирмоғи — Оқдарё ва Қорадарё оралиғидаги Миёнкол аталмиш оролчада Кўкчаман қишлоғи бор. Бу овулнинг шоири ҳам, ўғриси ҳам, мўминию саркаши ҳам бир талай. Кўкчаманликнинг биринчи фазилати — ҳовлиқмалиги, иккинчиси — маҳмаданалиги, учинчиси эса — соддалиги.

Оқдарё ва Қорадарё қуриб бораётган бўлса-да, бу элнинг эҳтироси қайнаб, тошиб бормоқда, яъни жангарилигию қувноқлиги, демоқчиман. Мен Кўкчаманнинг бургага тўн кийдириб, белига белбоғча боғлаб қўядиган, пашшага кўзойнак тақиб юборадиган одамларини ўхшатиб ёзолмасам ҳам, унинг бир содда одами ҳақидаги айрим воқеаларни сўзлаб бермоқчиман.

Ёши элликларда бўлса-да одамлар уни Тўра бува, деб аташади. Касби гўрковлик, тўй-маъракаларда самовар қайнатиб юради. Унинг кўкнор ичиб турадиган одати бўларди, ҳозир бу қилиғи йўғу соддалиги ҳамон қолмаган.

Ўзи қилтириқдай бўлса-да, уззу кун тиним билмай ишлайди. Бирор ташландиқ ерни текислаб, сув чиқариб, жўхори ёки кунгабоқар экади. Сув чиқмайдиган ерга ҳеч бўлмаганда қовоқ экади.

НИЯТ

Тўра бувани милиция ходимлари: «Яна кўкнор эксангиз қамаб қўямиз», деб роса огоҳлантиришса ҳам, у бу «дарди»ни ташламабди. «Шуни ичмасам, ўлиб қоламан», дермиш.

Охири суд қиладиган бўлганларида Тўра бува зорланибди:

— Ҳўв, мусулмонлар, мени қамаб нима барака топасанлар. Ахир, Кўкчаман гўрковсиз қолади-ку?!.

Суд қилиб, икки йилга жазолашганида, у юзига фотиҳа тортибди:

— Илоҳо омин, мен келгунча Кўкчаманда ҳеч ким ўлмасин!

ХУМОР ҚИЛИБ ТУРАДИ

Тўра бувани оғайнилари қамоққа кўргани боришибди. Қарашса, бувасн тушмагур бир йил ўтар-ўтмас қорин қўйиб, семириб кетган, гаплар салмоқли эмиш. Тўра бува уларнинг ажабланганини кўриб:

— Хотину кўкнор мени зулукдай сўриб ётган экан-да, бу ерга келиб икковидан ҳам қутилдим. Лекигин, аҳён-аҳёнда лаҳад қазиш хумор қилиб туради, — дермиш.

ТАДБИР

Кўкнорни завқ билан эзиб ўтирганида, Тўра буванинг олдига опаси келибди-да, кўзига ёш олиб, ҳасратини тўкиб солибди:

— Тоға бўлиб жиянинг Аллаёрга мундоқ насиҳат ҳам қилмайсан. У ер ютгур учта боласи бўла туриб маҳаллангдаги Холтожи танноз билан дон олишиб юрган эмиш. Келиним қовоқ-тумшуқ қилиб юрибди. Учта гулдай неварам тирик етим бўлиб қолмаса гўргайди. Сен жувонмаргнинг бундоқ тоғадек салобатинг йўқ. Жиянинг бир пулга олмайди. Бир маънили гап чиқадими сендан ҳам?! Йўлини топиб, уни бу йўлдан қайтармасанг икки қўлим ёқангда кетади...

— Сен кўп ваҳима қилаверма. Аёл халқи ўзи шунақа бўлади. Кўрасан, эркакча бир тадбир топаман, ҳаммаси яхши бўлиб кетади, — дея опасини жўнатибди у.

Бувамиз ўйлаб-ўйлаб Холтожи таннозга қўшни хонадоннинг эшак аравасини ўғирлаб келибди-да, бостирманинг остига яшириб қўйибди.

Маҳалла инспектори ўғрини тополмай хуноб бўлиб юрганида, у йўриқ кўрсатибди:

— Сен началник, мундоқ қил, аравани жияним Аллаёрнинг бўйнига қўйиб, уни бир қўрқитиб қўй. Шундай қилсанг, бу бош оғриқдан қутуласан, унинг сал попуги пасаяди, маъқулми?

— Маъқул, — дебди милиционер ва бориб Аллаёрни сўроққа тутиб, дўқ-пўписа билан ички ишлар бўлимига етаклаб кетибди. Аллаёр ўн беш кунда зўрға гуноҳсизлигини исботлаб чиқибди.

Шунда Тўра бува: «шундоқ-шундоқ, жиянимни бир қўрқитиб қўймоқчи эдим», деб аравани эгасига элтиб берган экан, милиционер шартта «сиз ўғрисиз», деб унинг ўзини ушлабди ва «минг сўм» жарима солибди.

У шунча жарима тўлаганига алами келиб ўтирганда, жияни иддао қилибди:

— Сизнинг дастингиздан одамлар менга «арава» деган лақаб қўйишди, — деса, Тўра бува:

— Жиян, мен ҳам минг сўмга тушдим. Агар ор қилаётган бўлсанг, шу минг сўмни менга бер, арава деган лақабингни ҳам жон деб қўшиб оламан, — дермиш.

ҚАЙТАР ДУНЁ

Бир куни Тўра бува билан бир маъракада ёнма-ён ўтириб қолдик. Аввалига танимадим — ўзгариб кетибди: эгнида беқасам чопон, бошида салла, иягида сийраккина соқол.

— Энди ука, бу замон лойқаланиб қолди, охиратни ўйламасак бўлмайди. Номоз ўқишни ўрганаяпман, масжидга бориб чолларнинг дастёрлигини қилиб, эскичадан сабоқ олаяпман. Шусиз ҳам савобимнинг плани 200 фоиз бажарилган. Гуноҳим ҳам шунча чиқиб қолар. Оллодан бошқа таскин йўқ экан, — деб у ўзича насиҳатомуз фалсафа айтишга тушиб кетди.

Бир пайт қўққисдан менга савол бериб қолди:

— Сен ғазал ёзасан-а?

— Ҳа.

— Ҳикматлар ҳам ёзасанми?

— Ҳа, — дедим таажжубланиб.

— Жуда яхши. Унда менинг тўнғичим ҳам беш-ўнта «ҳикмат» қоралабди. У падарлаънат... — Тўра бува алами келиб, ўғлини шундай бўралаб сўкдики, мен унга:

— Тўра бува, бу сўкишдан кейин таҳоратни янгиламасангиз бўлмас-ов? — дедим кулимсираб.

— Тўғри айтасан, ука, шундоқ қилмасам бўлмайди... аламимдан... Нима деяётгандим?... Э-ҳа, ўғлим «ҳикмат» ёзибди. Сен ука, уни бир уришиб қўймасанг, падарлаънат бу қилиғи билан мениям, ўзиниям бориб келган жойимга бесабзи-пиёз жўнатади!

— Нима гап ўзи? — Ҳеч нарсага тушунмай ажабланиб сўрадим.

— Ўйнашмагин арбоб билан, арбоб урар ҳар боб билан деганлар машойихлар. Мана, қара, у лаънати сиёсат билан ўйнашаяпти, — деб қўйнидан илвираб кетган қоғозни чиқариб ўқий бошлади:

Ҳокимда йўқдир иймон,
Миршабда эса, виждон.

Ё бўлмаса:

Қораловчи, қозиси —
Ҳокимларнинг тозиси.

Кўраяпсанми, райком билан милисани айтаяпти-я! Мана яна биттасини эшит:

Кимнинг қўлида байроқ,
Ўшанда кетгай улоқ.

Бунисига нима дейсан? Мен ноқис ақлим билан фаҳмлаб турибману, улар тушунишмайдими, бу гапларни. Ахир бу бўлишда оёғини ерга теғизмай олиб кетишади. Мен ҳам қарияпман, дорилбоқога расм-русм билан кетсам дейман, ука. Авлодингдан шоир чиққанми ўзи, деб сўрайдиган мардим йўқ ундан. Юзта китоб ёзсин, менча обрў ололмайди. Ундан кўра, ота касбининг бошини тутсин. Битта лаҳад қазиш палон пул. У даюс бўлса, олачипор иштон кийиб олиб, нуқул мансабдорлар билан пачакишади. Ўзи тенги билан муштлашса, мен беш-ўн сўм бериб милисаю суддан қутқариб қолсам, алам қилмайди. Эй... — у яна бўралаб ўғлини сўкди.

Ниҳоят, чарчадими, ҳар қалай сўзини якун қилди:

— Энди ука, сен ҳам охиротни ўйла. Қайтар дунё, дейдилар машойихлар. Ўғлимни олдингга жўнатаман, уни бу йўлдан қайтариб бериш — сендан. Қабристоннинг марказидан сенга яхши жой тайёрлаш — мендан. Келишдикми, ука?!

Мана шунақа, бизнинг Тўра бувамиз.

Тоҳир ДОЛИ ўғли.

«Халқ сўзи» аралашгач...

«САВДОДА МАХФИЯ БОРМИ?»

«Халқ сўзи» рўзномасининг 1991 йил 5 декабрь сонида босилган юқоридаги сарлавҳали мақола Ўзбекистон Республикаси Савдо вазирлиги топшириғига мувофиқ Тошкент шаҳар ижрокоми савдо бош бошқармаси кенгашининг кенгайтирилган мажлисида атрофлича муҳокама қилинди. Очиқ хатда келтирилган далиллар тўғрилиги эътироф этилди.

«Юнусобод» марказий универмагининг директори А. Мирсандов ва унинг муовини А. Иброҳимов радиомухбир М. Аҳмедовга нисбатан қилган беодоблик ҳамда қўполликларини тан олдилар. Улар йўл қўйган хатоларни яна такрорлашса, эгаллаб турган лавозимларидан озод этилишлари хусусида огоҳлантирилди.

Савдо ташкилотлари ва корхоналарининг раҳбарларига ўз тасарруфларидаги ходимлар фаолияти устидан қаттиқ назорат ўрнатишлари зарур эканлиги алоҳида уқтирилди. Рўзномада босилган очиқ хатни ўз жамоалари йиғилишларида атрофлича муҳокама қилиш топширилди.

М. УСМОНОВ,
Ўзбекистон Республикаси савдо вазири.

ШАРТНОМАГА БИНОАН

«Қаршииндустрия» бирлашмасига Россия ва бошқа мустақил республика шаҳарларидан зарур хом ашё келтириш йўлга қўйилди. Ўтган йилнинг июнь ойида бирлашма Иркут вилоятининг Усть-Илм, Кремчуг, Москва шаҳарлари корхоналари билан ўзаро иқтисодий ҳамкорлик тўғрисидаги битимни имзолаган эди. Шартномага кўра юқоридаги корхоналардан 34 минг тонна металл, 105 минг тонна цемент, 35 минг куб метр тахта-ёғоч олинди. Бирлашма ҳам ўз навбатида ҳамкорларига деҳқончилик маҳсулотлари, уй қуриш учун йиғма темирбетон конструкциялар, зарур пайтларда эса ишчи кучи билан ёрдам бераяпти.

М. ХОЛМАТОВА.

Меҳр-шафқатли кишилар

ОНАДЕК МЕҲРИБОН

ТОШКЕНТ ШАҲРИДА «ОНА» ДЕБ АТАЛУВЧИ МЕҲР-ШАФҚАТ ЖАМИЯТИ ФАОЛИЯТ КЎРСАТА БОШЛАДИ

Бу қандай жамият! Нима учун у «Она» деб аталмоқда, қандай эзгу ишларни бажаришга бел боғлаган! Бу ва бошқа саволларга жавоб олиш мақсадида биз мазкур жамият бош директори Н. К. ТОШПЎЛАТОВА билан суҳбатлашдик.

— Нафиса Каримовна, аввало, ўзингиз ҳақида, ушбу жамиятга бошчилик қилишга нима ундаганлиги тўғрисида бир-икки оғиз сўзлаб берсангиз. Сиз уч дипломли мутахассиссиз, ахир.

— Ёшлик йилларимда медицина билим юртини, кейинроқ Низомий номли педагогика институтини тугатганман. Ростини айтсам, ёшлигимдан инсонларга бирон-бир наф келтиришни ўйлаб келаман. Шу орзумни амалга ошириш учун яқинда бизнес мактабини ҳам тугалладим. Бу мен учун янги касб. Эндигина қаддини тиклаётган мустақил республикамиз учун кўплаб ишбилармонлар, менеджер ва маркетинглар керак.

Мен илгари «Она—фарзанд» деб аталувчи бирлашмада ишлаганман. Бу ерда орттирган тажрибам мени янги —«Она» деб номланган жамиятни тузишга ундади.

Уч кишидан иборат муассислар маслаҳатлашиб, ўз шахсий жамғармамиздан 50 минг сўм тўплаб «Тошкент» коммерция банкида ўз ҳисобимизни очдик. Ишга жадал киришдик.

Жамият «Она» деб номланганлигининг рамзий маъноси бор. Шаҳримизда, жумладан, бизнинг Фрунзе районида ҳам ўнлаб ёрдамга муҳтож, қаровчисиз кишилар бор. Иш қобилиятини йўқотган бева-бечора, ногиронлар-чи? Ҳозирги иқтисодий қийинчилик даври уларни яна ҳам муҳтож қилиб қўйди. «Она» жамиятининг асосий мақсади ана шундай кишиларга меҳр-шафқат кўрсатиб, моддий ёрдам беришдан иборат.

— «Она» фаолиятининг ўзига хос хусусияти қандай!

— Ишимизнинг асосий мезони товар айирбошлаш ва воситачилик хизмати кўрсатиш йўли билан пул даромади ёки камёб товарлар олишдан иборат. Ташкилотлар билан тузилган шартномалар кучга кира бошлади. Братскдан ҳамда Хабаровскдан тўрт вагон ёғоч-тахта олдик. Ўз навбатида биз уларга шартномада кўрсатилган вино ва сабзавот маҳсулотларини юборамиз. Бу маҳсулотлар Тошкент вилоятидаги хўжаликлардан товар айирбошлаш йўли билан олинади.

«Якутуголь»га юборган 200 тонна карамдан юз минг сўм фойда кўрдик. 50 минг сўмлик сабзавот районда яшовчи ночор оилаларга бепул тарқатилди. Тошкентдаги қон қуйиш илмий-тадқиқот олий илмгоҳи беморлари учун ҳам сабзавот юборилди. Райондаги маҳаллалар учун 200 та янги йил совғаси ва 50 комплект говрапўш, ёстиқ жилдлари совға этилди. Яккасарой маҳалласининг Нурмуҳамедов кўчаси 12-уйида яшовчи Замира Манноновага, Авлоний маҳалласи Бобоев кўчасининг 88-уйида яшовчи Қумри Шариповага биттадан соғин сигир берилди.

— Жамиятингизнинг яқин келажакда қандай режалари бор!

— Мен она сифатида аёллар ҳақида, уларнинг турмушини яхшилаш ҳақида кўп ўйлайман. Эзгу ниятим — жамиятимизда ночор турмуш кечирувчилар қолмаса.

Шуни ҳам айтайки, Украинадан 160 бош зотли ғунажин келтиргандик. Ниятимиз улардан бузоқ олиб, жамиятимиз қошида чорвачилик фермер хўжалиги ташкил этиш эди. Афсуски, ем-хашак танқислиги ва бошқа сабабларга кўра ғунажинларнинг кўпчилиги сўйиб юборилди. Ҳозирги кунда вилоятдаги «Тошкент» давлат хўжалигида 30 бош ғунажин боқилмоқда. Келгусида ўз фермамиздан олинадиган сутни ночор ва беморларга, болаларга бепул берамиз.

Келажакда жамиятнинг ўз фирма магазинлари бўлади. Маҳсулотлар арзонлаштирилган нарх билан ночор оилаларга сотилади. Тижорат дўконларини очиш ва улардан тушган даромадларни муҳтож кишиларнинг турмуш тарзини яхшилаш учун сарфлаш мўлжалланмоқда.

П. НИШОНОВ,

⊙ **ПОЙТАХТДАГИ Ҳамза район совети ижроия комитети ички ишлар бўлими қошида ҳудудий милиция хизмати ташкил этилди. Янги хизмат иш бошлаган қисқа вақт ичида районда жиноятчилик сезиларли даражада камайди.**

СУРАТДА: милиция полковниги Жаббор Қаҳҳоров ва милиция майори Шамил Биқулов навбатчиликда.

С. ВЕЛИЧКИН олган сурат.

Мен сиздан шифо топдим

ЭЗГУ НИЯТЛИ ҲАМШИРА

Рая Цой Самарқанд вилояти Большевик районининг марказий шифохонасида лаборантка бўлиб хизмат қилади. Унинг бу соҳадаги тажрибаси, билимдонлиги ва сезгирлиги туфайли ўнлаб беморлар ўз дардига шифо топаётир. Чунки дастлабки кўрик бевосита унинг маҳоратига боғлиқ. Одам танасининг қайсидир аъзосидаги ўзгаришни аниқлаш осон иш эмас-да. Бу борада янглишиш, хато қилиш жуда қимматга тушиши мумкин. Буни қалбан ҳис қилган Рая ўз ишига маъсулият билан ёндошади.

...Оддий корейс қизи Раянинг болалиги шу райондаги Карл Маркс номли жамоа хўжалигининг Хутор қишлоғида ўтди. У кўпчилик ўзбек фарзандлари қатори пахта даласида ҳам ишлади, полиз ва сабзавот экинлари парваришида ота-онасига кўмаклашди. Гоҳо қир-адирлардан иборат бўлган ям-яшил яйловларда ўзбек дугоналари билан сигир боқиб қувлашмачоқ ўйнади.

— Ўзбек халқининг урф-одатлари бизнинг руҳимизга ҳам сингиб кетган, — дейди Рая ифтихор билан. — Айниқса, уларнинг меҳмондўстлиги, меҳнаткашлиги ва серҳимматлиги ҳар қандай миллат учун ибратга арзигуликдир. Мен ана шундай буюк халқнинг фарзандларига хизмат қилаётганлигимдан бахтиёрман. Улар соғлигини тиклашда озгина ҳиссам борлигидан қувонаман. 1-ўрта мактабда ўзбек йигит ва қизлари билан ёнма-ён ўтириб таълим олдим, ажойиб дўстлар орттирдим. Ҳозир уларнинг кўпчилиги билан борди-келди қиламиз.

Бокира муҳаббат кўпчилик қизлар қатори Раянинг ҳам тақдирини ишчан ва камтарин йигит Рустам Жўрақулов билан боғлади. Рустам районидаги қурилиш ташкилотида дурадгор, қўлигул усталиги билан жамоасида ҳурмат қозонган. Эндиликда ўғиллари Ренат мактабга қатнамоқда. Оиласи — иноқ, турмушлари — ширин уларнинг.

— Лаборрантка Рая Цой энг жонкуяр, ишчан ҳамшираларимиздан бири. Шу ходимимиз ҳақида ёзсангиз маъқул бўларди, Ҳали бирор киши ундан нолиганини эшитганимиз йўқ. Ўз касбига садоқатли ҳамшира. Лабораториядаги барча анализларнинг аниқ текширилиши унинг зиммасига юклатилган, — дея фахрланиб гапирди район марказий шифохонасининг бош врачи Турдиқул Каршиев.

Лаборатория хонасидаги озодалик ва орасталик Раянинг нозиктаъб қалбидан далолат беради.

— Баъзан Рая беморнинг анализини кўргач, дарров унинг вужудида қандай ўзгариш бўлганлигини айтиб бера олади, — дейди Раъно Рустамова. Ҳатто беморнинг ҳолати ёмонлашиб қолганда, илк муолажага киришиб кетаверади. Уни ҳаммамиз, беморлар ҳам яхши кўрамиз, у жуда хушмуомала.

Самарқанд тиббиёт билим юртини муваффақиятли тугатган Рая Цой мана ўн йилдирки ўз ҳамюртларига ҳамдард. Врачлар унинг чиқарган анализи бўйича беморларга тиббий ёрдам кўрсатади. Англашилмовчиликлар, нотўғри ташхис қўйиб беморга озор беришлар бўлмаслигида Раянинг ҳиссаси катта. Унинг тилаги — эл соғлиги, одамлар иноқлиги. Раянинг тилаги ўзига ҳам ёр бўлсин, илойим.

Ғайрат БОБОҚУЛОВ.

А. АБДУАЗИЗОВ олган сурат.

• **СПОРТ** •

МУСОБАҚАЛАР, УЧРАШУВЛАР

⊙ ФУТБОЛ. Фарғонада бошланган анъанавий турнир натижалари Ўзбекистон командаларининг мавсумга қандай тайёрланганлигини кўрсатса ажаб эмас. Ўйинда тўртта команда иштирок этаяпти. Биринчи турда пахтакорчилар Душанбенинг «Помир» клубини 2:1 ҳисобида мағлубиятга учратишган бўлишса, наманганлик тўпсурарлар фарғоналик ҳамкасбларига 0:1 ҳисобида бой беришди.

Кеча иккинчи тур ўйинлари бўлиб ўтди. «Навбаҳор» — «Пахтакор» жамоалари учрашувида ҳисоб очилмади. «Нефтяник» — «Помир» учрашувида эса фарғоналик футболчилар ўз дарвозаларидан иккита жавобсиз тўп ўтказиб юбордилар. Бугун сўнгги турда «Пахтакор» — «Нефтяник», «Навбаҳор» — «Помир» беллашади.

⊙ ТЕННИС. Тошкентда жумҳуриятнинг етакчи теннисчилари иштирокида 1992 йилнинг биринчи турнири ўтказилди. Қизғин кураш остида ўтган бу матчда О. Огородов, Д. Тимошевич, Т. Ғаниевлар совринли ўринларни эгаллашди.

⊙ БАСКЕТБОЛ. Самарқанд ва Чирчиқ шаҳарларида баскетбол бўйича жумҳурият биринчилигининг дастлабки тур ўйинлари якунланди. Тошкентнинг жисмоний тарбия олий илмгоҳи олти имкониятдан олти очко тўплаб, пешқадамлик қилаяпти. Уч команда — Чирчиқнинг «Чимён», Бухоронинг «Пединститут» ва фарғоналик спорт усталари ҳисобида бештадан очко бор.

⊙ ЭРКИН КУРАШ. Тошкентдаги меҳнат резервлари спорт комплексида 55 килограммгача вазнлилар мусобақалари якунланди. Финал беллашувида А. Бобоев билан Д. Заҳриддиновлар куч синашишди. Д. Заҳриддиновнинг қўли баланд келди.

⊙ КИК-БОКС. Тошкентда кик-бокс бўйича Ўзбекистон очиқ биринчилиги якунланди. У Ҳасанов, «Муборизъ» уюшмаси вакили Ю. Исмоилов билан беш бора майдонга тушди. Кучлар тенгма-тенглигига ишонч ҳосил қилган ҳакамлар ҳайъати ҳар икки спортчига ғолиблик нишонини топширишни лозим топди. Хоразмлик Н. Асақов эса 67 килограммгача бўлган вазнда тошкентлик М. Дашкинни доғда қолдирди. 75 ва 81 килограммгача бўлган оғир вазнлилар гуруҳида майдонга тушган тошкентлик Қосим Ниёзов, Артур Саидовлар ҳам мағлубият аламини татимадилар. Ғолибларга пул ва қимматбаҳо совғалар топширилди.

АВТОМОБИЛЬ ЭГАЛАРИГА ҚУЛАЙЛИК

● САМАРҚАНДЛИК енгил автомашина эгалари энди тақчил эҳтиёт қисмлар — гилза ва поршенни ахтариб юришларига ҳожат қолмади. Шаҳардаги «Красный двигатель» ишлаб чиқариш бирлашмаси қошида ташкил этилган «Москвич» кичик корхонаси бу юмушни ўз зиммасига олди. Корхона барча маркадаги «ВАЗ» автомобилларининг двигателларини тиклаш ва таъмирлаш билан шуғулланади.

Диққат: қўпорувчилик!

ТУҲМАТ ТОШИ

Айтилган сўз — отилган ўқ дейди халқимиз. Ўзбекистон аҳолиси бу мақолнинг тўғрилигига яна бир бор ишонч ҳосил қилди. «Маяк» радиостанцияси ва «Вести» («Хабарлар») телепрограммаси эшиттиришлари туфайли республикада Наманганда тартибсизликлар юз бергани ҳақида миш-миш тарқалди. Бу ахборот воситалари 1 февраль куни кечқурун шу ҳақда хабар қилдилар. Лекин ахборот манбаи айтилмади.

Душанба куни эрта тонгданоқ Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг матбуот шўъбасига ва Ўзбекистон Ахборот бошқармасига одамлар телефон қоқиб Намангандаги вазиятдан хабардор қилишни илтимос қила бошладилар.

Наманган вилоят ижроия комитети ички ишлар бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Валижон Ашуровга биз шундай саволни бердик.

— Бу хабарлар иғвогарликдан бошқа нарса эмас, — деб шарҳлади у Наманганда берилган «Москва янгиликлари»ни. — Минглаб кишилар чалғитилди. Бинобарин ҳозирги мураккаб кунларда вазиятни кескинлаштириш, носоғлом эҳтиросларни келтириб чиқариш кимгадир керак бўляпти. Мен «Маяк» ва «Вести» журналистларига мурожаат қиламан — ўша ёлғон ахборот берган одамнинг исмини айтинг, тингловчилардан кечирим сўранг. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш идорасининг ходими сифатида иғвогарликдан иборат миш-миш тарқатаётган одамлар қаттиқ жавобгарликка тортилиши керак деб ҳисоблайман.

Бутун масъулиятни зиммамга олиб шуни айтаманки, деди В. Ашуров, шанба ва якшанба кунлари Наманган кўчаларида, вилоятнинг бошқа шаҳар ва қишлоқларида осойишталик ҳукм сурди. Бугун, 3 февраль куни ҳам вазият меъёрдагидек, транспорт, корхоналар, ўқув юртлари, савдо корхоналари бир маромда ишламоқда.

(Республика Ички ишлар вазирлиги матбуот шўъбаси — ЎзТАГ).

Водийларни яёв кезганда...

БИШКЕК. Қирғизистон нашриёти «Қирғизлар» деб номланган икки жилдли китобни босмадан чиқарди.

АСАРДА қирғиз халқининг босиб ўтган йигирма уч асрлик тарихий йўли, ўрта асрлардаги турмуш тарзи, маданияти, Энасой бўйларида кечган машаққатли ҳаёти, битиклари қаламга олинган. Туркий элларнинг азалдан қондошлиги хусусида ҳам ҳикоя қилинади.

Юсуф Хос Ҳожиб, Маҳмуд Қошғарий, Бобурдан тортиб ҳозирги замон тарихчи олимларининг асарларига ҳам китобдан ўрин берилган.

Р. КАРИМОВ,

* * *

АРАВОН. Район халқ театри артистлари драматург Шароф Бошбековнинг «Темир хотин» комедиясини саҳналаштиришди.

ПРЕМЬЕРА бўлиб ўтган куннинг эртасигаёқ томоша кўпчиликнинг оғзига тушди. Қишлоқдан келаётганларнинг кети узилмаяпти. Ҳатто баъзи дам олиш кунлари спектаклни қайта-қайта намойиш этишга тўғри келаяпти.

* * *

РИШТОН. Бадиий кулолчилик заводининг 32 ишчиси бирлашиб «Усто» ижодий уюшмасини тузишди.

КЎПЧИЛИК уюшма тузишни азалдан орзу қилишарди. Бироқ уларнинг бошини қовуштирадиган одам йўқ эди. Корхона маъмурияти ана шу хайрли ишга бош қўшди. Яқинда уюшма аъзолари ишлаб чиқарган бир туркум маҳсулот Афғонистонга жўнатилди.

Т. ИСМАТУЛЛАЕВ.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

МОЛИЯ-ВАЛЮТА ОПЕРАЦИЯЛАРИНИ БАЖАРУВЧИЛАР ДИҚҚАТИГА!

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТИ МИЛЛИЙ БАНКИ УНИВЕРСАЛ КРЕДИТ-МОЛИЯ МУАССАСАСИ ҲИСОБЛАНАДИ. У СЎМЛАРДА, ШУНИНГДЕК ЭРКИН МУОМАЛАДАГИ ВА КЛИРИНГ ВАЛЮТАЛАРДА ОПЕРАЦИЯЛАР БАЖАРАДИ

Банк операциялари:

1. Сўмлар ва чет эл валютасида ҳисоб-китоб ҳамда касса хизмати кўрсатиш.

2. Сўмлар, чет эл валютасида кредит бериш.

3. Трансферт (сўмларни чет эл валютасига ўтказиш ва аксинча операция).

4. Лизинг (қулай шартларда ижарага мол-мулк, технологиялар, ускуналар бериш операциялари).

5. Факторинг (юридик шахсларнинг мажбуриятлари бўйича талаб қилиш ҳуқуқини олиш операциялари).

6. Қулай шартларда молия холи маблағларини депозитларга жойлаштириш.

7. Валюта ва сўмларда қишлоқ хўжалиги ҳамда саноатнинг қайта ишлаш тармоқларини таъмирлаш юзасидан лойиҳаларни инвестициялаш.

8. Миллий банкнинг ҳисоб-китоб рақамлари НЬЮ-ЙОРК, ВАШИНГТОН, ПАРИЖ, ФРАНКФУРТ-МАЙН, ЦЮРИХ, ЖЕНЕВА, ИСТАНБУЛ, БУДАПЕШТ, ТОКИО, АМСТЕРДАМ, СИНГАПУР ҳамда жаҳондаги бошқа энг йирик молия марказларида очилган.

Сизнинг операциянгиз бир неча соат ичида бажарилади.

Миллий банк аъло даражада хизмат кўрсатадиган, сизнинг молиявий манфаатларингиз ва эртанги кунга ишончингизни пухта кафолатлайдиган муассасадир.

БАНКИМИЗГА МАРҲАМАТ ҚИЛИНГ!

Манзилимиз: Ўзбекистон Республикаси, Тошкент шаҳри, Охунбобоев кўчаси, 23-уй.

Телефонлар: 33-67-00, 33-60-70.

Азиз ҳамкасбимиз Тилак Жўра! Бошингизга тушган оғир мусибат, мангу айрилиқ — волидаи мукаррамангиз

Ашур МОМОнинг

вафотлари муносабати билан сизга чуқур ҳамдардлик изҳор этамиз. Марҳумани Аллоҳнинг ўзи раҳмат қилсин!

ТошДД таржима назарияси кафедраси жамоаси.

Ўзбекистон Республикаси Алоқа вазирлигининг давлат алоқа назорати жамоаси идора бошлиғи муовини А. Қ. Пўлатовга отаси

Қаюм ПЎЛАТОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади. Марҳумнинг охирати обод бўлсин.

БОШ МУҲАРРИР Аҳмаджон МУХТОРОВ.

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП

Тошкент шаҳри Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608.

Буюртма № 217. 100000 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент шаҳри 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 21.30.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12